

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

Πτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών *ΑΣΤΥΝΟΜΕΥΣΗ / ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ*

Πτυχιακή Εργασία

Η Συχνότητα της Αρχαιοκαπηλίας στην Κύπρο, η Αντιμετώπιση της και
η Δράση των Αρμόδιων Τοπικών και Διεθνών Φορέων

Έλενα Βιολάρη

Επιβλέπων Καθηγήτρια
Δρ. Σοφία Χατζίδη

Μάιος , 2021

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

Πτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών *ΑΣΤΥΝΟΜΕΥΣΗ / ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ*

Πτυχιακή Εργασία

Η Συχνότητα της Αρχαιοκαπηλίας στην Κύπρο, η Αντιμετώπιση της και
η Δράση των Αρμόδιων Τοπικών και Διεθνών Φορέων

Βιολάρη Έλενα

Επιβλέπων Καθηγητής
Δρ. Χατζίδη Σοφία

Η παρούσα πτυχιακή εργασία υποβλήθηκε προς μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων
για απόκτηση πτυχιακού τίτλου σπουδών στις Αστυνομικές Σπουδές
από την Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης
του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου.

Μαΐος , 2021

Περίληψη

Τα πολιτιστικά αγαθά μιας χώρας θεωρούνται συστατικά πολιτισμού της ίδιας της χώρας αλλά ταυτόχρονα και ολόκληρης της ανθρωπότητας. Ανεκτίμητη αξία για κάθε χώρα έχουν οι αρχαιότητες της και ταυτόχρονα ανεπανόρθωτη ζημιά μπορεί να προκαλέσει η ύπαρξη της αρχαιοκαπηλίας η οποία θεωρείται η χειρότερη μορφή της αρχαιοκλοπής και έχει ως κύριες συνέπειες την ζημιά σε αντικείμενα και την κλοπή της ίδιας της ιστορίας του τόπου. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που έχει ο πολιτισμός μιας κοινωνίας συμπληρώνουν τα διακριτικά πολιτισμικά της στοιχεία τα οποία μαζί συνθέτουν την πολιτισμική της ταυτότητα. Η αναγνώριση της σημασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς θεωρείται εξαιρετικά σημαντική καθώς ο ρόλος της είναι πρωταγωνιστικός στην διαμόρφωση της εθνικής ταυτότητας κάθε χώρας.

Στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσας πτυχιακής εργασίας θα γίνει αναφορά στις αρχαιότητες της Κύπρου, την σημασία τους και την καταστροφή που υπέστησαν με την πάροδο του χρόνου. Στο δεύτερο κεφάλαιο θα γίνει αναφορά στην συχνότητα της Αρχαιοκαπηλίας στην Κύπρο και σε διάφορες υποθέσεις αρχαιοκαπηλίας που συνέβησαν εις βάρος των αρχαιοτήτων του νησιού. Τελειώνοντας την εργασία στο τρίτο κεφάλαιο θα γίνει παρουσίαση των τρόπων αντιμετώπισης της αρχαιοκαπηλίας από τους τοπικούς φορείς της Κύπρου και θα γίνει αναφορά στους διεθνείς φορείς καθώς επίσης και σε Συνθήκες και Συμβάσεις που έχουν σχέση με την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς σε διεθνές επίπεδο. Για την διεκπεραίωση της εργασίας χρησιμοποιήθηκαν δευτερογενείς πηγές δηλαδή ελληνόγλωσση και αγγλόγλωσση βιβλιογραφία όπως είναι οι εξειδικευμένες μελέτες που αφορούν την πολιτιστική κληρονομιά, τις αρχαιότητες και την αρχαιοκαπηλία στην Κύπρο.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	4-5
1. Οι αρχαιότητες της Κύπρου	
1.1 Οι αρχαιότητες της Κύπρου, η σημασία της και η καταστροφή που υπέστησαν	
1.1.1 Οι Αρχαιότητες της Κύπρου και η σημασία της	6-11
1.1.2 Η καταστροφή των αρχαιοτήτων της Κύπρου	11-13
2. Η αρχαιοκαπηλία στην Κύπρο	
2.1 Το πρόβλημα της αρχαιοκαπηλίας στην Κύπρο	
2.1.1 Ο βαθμός ύπαρξης της αρχαιοκαπηλίας στην Κύπρο	14-18
2.1.2 Υποθέσεις αρχαιοκαπηλίας στην Κύπρο	18-21
3. Η αντιμετώπιση της αρχαιοκαπηλίας στην Κύπρο από Τοπικούς και Διεθνείς Φορείς	
3.1 Η αντιμετώπιση της αρχαιοκαπηλίας	
3.1.1 Η αντιμετώπιση της αρχαιοκαπηλίας από Τοπικούς Φορείς	22-25
3.1.2 Η αντιμετώπιση της αρχαιοκαπηλίας από Διεθνείς Φορείς και οι Διεθνείς Συμβάσεις	25-32
Συμπεράσματα	33-34
Βιβλιογραφίες	35-37

Εισαγωγή

Τα πολιτιστικά αγαθά είτε κινητά είτε ακίνητα αντιπροσωπεύουν την πολιτιστική κληρονομιά του τόπου, αποτελούν έκφραση ευημερίας, επιτυχίας, στοχεύουν στο παρελθόν και δημιουργούν την ιστορία του κάθε λαού. Η πολιτιστική κληρονομιά είναι το κληροδότημα που παίρνει ένας λαός από το παρελθόν όπου με αυτή ζει σήμερα και αυτή που θα παραδώσει στις επόμενες γενεές και διακρίνεται σε τοπική, εθνική και παγκόσμια. Την απαρτίζουν τα μνημεία, οι αρχαιολογικοί χώροι, οι ιστορικοί τόποι και τα άυλα πολιτιστικά αγαθά. Το δικαίωμα και η φροντίδα σχετικά με την διάσωση όλων των στοιχείων που απαρτίζουν την εθνική πολιτιστική κληρονομιά ανήκει στο κράτος του οποίου αποτελούν ιδιοκτησία αλλά και σε διεθνείς φορείς πέραν των τοπικών (Kline,2014).

Μέσα από τις αρχαιότητες διαγράφεται η ιστορία και ο πολιτισμός της Κύπρου και οι αρχαιολογικοί χώροι μαρτυρούν την πορεία της ιστορίας της και δίκαια θεωρείται ο πολιτισμός της Κύπρου από τους αρχαιότερους στον κόσμο. Με την τόσο ταραχώδη ιστορία του νησιού ο πολιτισμός της αποτελεί ένα μοναδικό μείγμα ελληνισμού με ανατολικές επιρροές, ευρωπαϊκά στοιχεία από Φράγκους, Ενετούς και Άγγλους. Με την καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς του νησιού καταστρέφεται η ιστορία και απομακρύνονται οι πολίτες από το κοινό σημείο αναφοράς, επέρχεται η μείωση για την ανάπτυξη και η αποκατάσταση της κοινωνίας γίνεται ακόμα πιο δύσκολη. Η καταστροφή αυτή είναι αποτέλεσμα της αρχαιοκαπηλίας η οποία περιλαμβάνει το παράνομο εμπόριο και την λαθραία εξαγωγή έργων αρχαίας τέχνης σε διάφορες ξένες χώρες. Δυστυχώς η ιστορία του νησιού είναι επώδυνη σε ότι αφορά την καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς τόσο πριν από την Ανεξαρτησία της Κύπρου όσο και κατά την τουρκική κατοχή το 1974 και η συχνότητα της αρχαιοκαπηλίας υπήρχε και συνεχίζει να υπάρχει με τους τοπικούς και διεθνείς φορείς να προσπαθούν με κάθε τρόπο να την αντιμετωπίσουν (Jansen, 2005).

Διαδραματίζει σημαντικό ρόλο η πολιτιστική κληρονομιά στην διαμόρφωση της εθνικής ταυτότητας καθώς μέσα από αυτή οι άνθρωποι καθοδηγούνται και αντιλαμβάνονται τον πολιτισμό τους και την ταυτότητα τους. Τα πολιτιστικά αγαθά αποτελούν έκφραση ευημερίας, επιτυχίας και δημιουργούν την ιστορία του λαού καθώς είναι το κληροδότημα που παίρνει ένας λαός από το παρελθόν. Μοναδική και αναντικατάστατη θα μπορούσε να χαρακτηριστεί η πολιτιστική κληρονομιά καθώς διαμορφώνεται στο πέρασμα του χρόνου μέσα από την εξέλιξη του πολιτισμού.

Παρέχει τα πρότυπα για μια σωστή διαχείριση και προσφέρει την δυνατότητα ερμηνείας του παρελθόντος και δημιουργίας ενός νέου προσανατολισμού. Όταν καταστρέφεται η πολιτιστική κληρονομιά μιας χώρας είναι σαν να σβήνεται η ιστορία της και απομακρύνεται από το κοινό σημείο αναφοράς, τον προσανατολισμό της. Τι μας υποδηλώνει η καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς; Δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ότι η καταστροφή και η μετατόπιση πολιτιστικών αγαθών για την οποία θα γίνει αναφορά στην συνέχεια είναι εξίσου επιζήμια για κάθε κοινωνία. Με την καταστροφή επέρχεται η μείωση για αειφόρο ανάπτυξη και η αποκατάσταση της κοινωνίας γίνεται ακόμα πιο δύσκολη. Αναμφισβήτητα λοιπόν ο ρόλος της πολιτιστικής κληρονομιάς είναι τεράστιας σημασίας για την διαμόρφωση της εθνικής ταυτότητας της Κύπρου αλλά και κάθε χώρας (Γεωργιάδου, 2016).

Η σκόπιμη καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς έχει ως σκοπό πέραν του οικονομικού οφέλους, την καταστροφή και την διαγραφή της πολιτιστικής πολυμορφίας με αποτέλεσμα βραχυπρόθεσμα να εντείνει την ανθρωπιστική κρίση και να καταστρέφει την ιστορία και το παρελθόν των λαών. Στις διάφορες προκλήσεις του παρόντος και του μέλλοντος που καλείται να αντιμετωπίσει ο σημερινός άνθρωπος μπορεί να αποτελέσει στήριγμα για αυτόν το πολιτισμικό απόθεμα του παρελθόντος και γι' αυτό η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς τα τελευταία χρόνια αποτελεί τον βασικό πυλώνα για την προστασία της από τα περισσότερα κράτη του κόσμου. Κρίνεται αναγκαίο να διαφυλαχθούν οι μαρτυρίες του παρελθόντος της ανθρωπότητας ως πηγή συλλογικής μνήμης και ταυτότητας τόσο από τους διεθνείς όσο και από τους τοπικούς φορείς κάθε χώρας. Ένα βασικό ερώτημα είναι ποιος ο ρόλος των τοπικών και διεθνών φορέων προστασίας; Η συμβολή και ο ρόλος των τοπικών και διεθνών φορέων αναμφισβήτητα δημιούργησαν πολλές προσδοκίες για την αποτελεσματική προστασία και τη διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς της ανθρωπότητας. Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς δεν αντιμετωπίζεται ως πολιτιστικό ζήτημα που απασχολεί μόνο τους αρχαιολόγους αλλά απαιτεί τη κινητοποίηση όλων των δυνάμεων που δρουν σε διεθνές επίπεδο καθώς επίσης σημαντικό παράγοντα στην προσπάθεια αυτή αποτελεί η υποστήριξη και από τους τοπικούς φορείς και τον πληθυσμό κάθε τόπου (Βασιλειάδης & Μπουτσιουκη, 2015).

Κεφάλαιο 1

Οι αρχαιότητες της Κύπρου

1. Οι αρχαιότητες της Κύπρου , η σημασία τους και η καταστροφή που υπέστησαν

1.1.1 Οι αρχαιότητες της Κύπρου και η σημασία τους

Στο πρώτο κεφάλαιο θα γίνει αναφορά στις αρχαιότητες της Κύπρου και την μεγάλη σημασία που έχουν για τον λαό της αι στην συνέχεια θα γίνει παρουσίαση της καταστροφής που υπέστησαν στο πέρασμα του χρόνου. Πολιτισμός είναι η έκφραση του πως αντιλαμβάνονται οι άνθρωποι τον κόσμο, πως αξιολογούν τους συνανθρώπους τους και πως ερμηνεύουν το περιβάλλον καθοδηγούμενοι από διάφορους παράγοντες όπως η αποφασιστικότητα, η στοργή, οι απόψεις, τα πιστεύω και οι αξίες. Μέσα από τον πολιτισμό ο καθένας τοποθετείται μέσα στο περιβάλλον και την κοινότητα του παρέχοντας του προσανατολισμό , καθοδήγηση και ταυτότητα. Κομμάτι του πολιτισμού όλων των κρατών του κόσμου θεωρείται η πολιτιστική τους κληρονομιά . Τα πολιτιστικά αντικείμενα είτε κινητά είτε ακίνητα αντιπροσωπεύουν κάτι ιδιαίτερο, είναι η πολιτιστική κληρονομιά του τόπου, αποτελούν έκφραση ευημερίας, επιτυχίας, στοχεύουν στο παρελθόν και δημιουργούν ιστορία. Η πολιτιστική κληρονομιά είναι το κληροδότημα που παίρνει ένας λαός από το παρελθόν , είναι αυτή με την οποία ζει σήμερα και αυτή που θα παραδώσει στις επόμενες γενεές και διακρίνεται σε τοπική, εθνική και παγκόσμια. Την απαρτίζουν τα μνημεία, οι αρχαιολογικοί χώροι, οι ιστορικοί τόποι και τα άυλα πολιτιστικά αγαθά. Το δικαίωμα και η φροντίδα σχετικά με την διάσωση όλων των στοιχείων που απαρτίζουν την εθνική πολιτιστική κληρονομιά ανήκει στο κράτος του οποίου αποτελούν ιδιοκτησία. Η επαφή με τα κινητά και ακίνητα πολιτιστικά αγαθά όπως είναι τα μνημεία, η αρχιτεκτονική, τα έργα τέχνης και οι αρχαιολογικοί χώροι διδάσκει την δημοκρατία, δημιουργεί την ψυχική ικανοποίηση και προπάντων τονώνει την εθνική συνείδηση, ενεργοποιεί το μυαλό και ευαισθητοποιεί την ψυχή των πολιτών μιας χώρας (Γεωργιάδου, 2016),(Hilgert, 2017).

Η Κύπρος είναι μια χώρα με τεράστια πολιτιστική κληρονομιά η οποία φαίνεται μέσα από τους αρχαιολογικούς χώρους, τα μνημεία και τις παραδόσεις του τόπου. Είναι επιτεύγματα προηγούμενων αιώνων του λαού της και οι αρχαιότητες της επιβεβαιώνουν την πολυπολιτισμική εικόνα του νησιού και δείχνουν την γεωμορφολογία του. Αρχαιολογικοί χώροι, νεολιθικοί οικισμοί, πατροπαράδοτες χειροτεχνίες, βυζαντινές και λατινικές εκκλησίες, μοναστήρια, οθωμανικά τεμένη, φραγκικά και ενετικά κάστρα, αρχαία ελληνικά και ρωμαϊκά μνημεία, υπάγονται στους καταλόγους της UNESCO ως στοιχεία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Μέσα από το πέρασμα του χρόνου ο πολιτισμός που διαμορφώθηκε δημιούργησε την κυπριακή πολιτιστική κληρονομιά η οποία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην διαμόρφωση της εθνικής ταυτότητας προσφέροντας πλούσια εφόδια για το μέλλον αποτελώντας οδηγό για τον λαό της. Ο πρώτος κατάλογος στην UNESCO το 1980 αναφορικά με την Πολιτιστική Κληρονομιά της Κύπρου, περιλάμβανε τον Ιερό Ναό της Αφροδίτης στα Κούκλια (Παλαίπαφος) και στη Νέα Πάφο (τόρα Κάτω Πάφος). Ο δεύτερος κατάλογος, το 1985, περιλάμβανε τις 10 Βυζαντινές και Μετα-βυζαντινές εκκλησίες. Αναμφισβήτητα λοιπόν ο ρόλος της πολιτιστικής κληρονομιάς είναι τεράστιας σημασίας για την διαμόρφωση της εθνικής ταυτότητας της Κύπρου αλλά και κάθε χώρας και η πλούσια πολιτιστική κληρονομιά της Κύπρου φορτίζει τους πολίτες της με το χρέος να την διαφυλάξουν όσο καλύτερα γίνεται έτσι ώστε να έχουν την δυνατότητα να την γνωρίσουν και οι επόμενες γενιές που θα ακολουθήσουν (Καραγιώργης, 2002).

Ορισμένα από τα σημαντικότερα αρχαία μνημεία της Κύπρου είναι το μικρό κάστρο της Πάφου το οποίο είναι φραγκικό, καταστράφηκε και ανοικοδομήθηκε από τους Οθωμανούς καθώς επίσης και το κάστρο του Κολοσσιού το οποίο κτίστηκε από τους Ιωαννίτες στη νότια άκρη του χωριού Κολόσσιτο το οποίο αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα μεσαιωνικά οχυρωματικά έργα που σώζονται στην Κύπρο. Ο αρχαιολογικός χώρος της Έγκωμης αποτελεί έναν από τους πλουσιότερους αρχαιολογικούς χώρους της Ύστερης Εποχής του Χαλκού στην Κύπρο όπου δυστυχώς με την τουρκική εισβολή του 1974 βρίσκεται πλέον υπό την κατοχή των τουρκικών στρατευμάτων. Οι πρώτες έρευνες στο χώρο έγιναν το 1896 όπου ανακαλύφθηκε αριθμός τάφων οι οποίοι περιείχαν πλούσια κτερίσματα όπως αντικείμενα από ελεφαντοστό, χρυσά αντικείμενα, σκαραβαίους και κυρίως Μυκηναϊκά αγγεία. Οι έρευνες συνεχίστηκαν και μετέπειτα όπου ανακάλυψαν και ανέσκαψαν μεγάλο αριθμό τάφων οι οποίοι περιείχαν πλούσια κτερίσματα. Ο Schaeffer κατά την διεξαγωγή

έρευνας το 1934 αποκάλυψε μεγάλων διαστάσεων κτίριο του 12ου αι. π.Χ. το οποίο ονόμασε 'the House of the Bronzes' (Οικία των Χάλκινων) λόγω του μεγάλου αριθμού χάλκινων αντικειμένων που βρέθηκε εντός του κτιρίου και είχε ως αποτέλεσμα τα στοιχεία αυτά να αποδείξουν ότι η αρχαία πόλη της Έγκωμης βρισκόταν στην ίδια περιοχή με τη νεκρόπολη. Επιπλέον η ύπαρξη πλούτου στην Έγκωμη φαίνεται από τον μεγάλο αριθμό χρυσών ταφικών αντικειμένων τα οποία φανερώνουν τις επαφές της Έγκωμης με την Αίγυπτο, τη Μέση Ανατολή και το Αιγαίο. Η Έγκωμη είναι κατάσπαρτη από τάφους λαξευμένους στο φυσικό βράχο, οι οποίοι βρίσκονται μέσα στις εσωτερικές αυλές των κτισμάτων και οι περισσότεροι από αυτούς δυστυχώς βρέθηκαν συλημένοι. Με τις επιδρομές των 'Λαών της Θάλασσας' ξεκίνησε η παρακμή της Έγκωμης αν και δεν υπάρχουν στοιχεία που να δείχνουν ότι η πόλη αυτή σταμάτησε να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην οικονομική και πολιτική ζωή του νησιού. Η παραγωγή χαλκού εξακολούθησε να αποτελεί τη βασική οικονομική δραστηριότητα της πόλης όμως δυστυχώς στα τέλη του 11ου αι. π. Χ η Έγκωμη καταστράφηκε από σεισμό και οι κάτοικοι σταδιακά εγκατέλειψαν την πόλη με αποτέλεσμα το νέο πολιτιστικό, πολιτικό και καλλιτεχνικό κέντρο να γίνει η Σαλαμίνα (Γόγος, 2017).

Δύο Ιερά τα οποία ανακαλύφθηκαν στην Έγκωμη και έχουν ανεκτίμητη αξία είναι το Ιερό του Κερασφόρου Θεού και το Ιερό του Θεού Ιστάμενου σε Τάλαντο. Το πρώτο Ιερό αποτελείται από μεγάλων διαστάσεων δωμάτιο το οποίο περιβάλλουν άλλα βοηθητικά δωμάτια και από το κτίριο αυτό προέρχεται το γνωστό χάλκινο αγαλματίδιο του 'Κερασφόρου Θεού' καθώς επίσης από την ανασκαφική έρευνα που έγινε κάτω από το δάπεδο του ιερού αποκαλύφθηκαν αρχαιολογικά στρώματα που χρονολογούνται από το 16ο μέχρι τον 13ο αι. π. Χ. . Το δεύτερο Ιερό αποτελείται από ένα μεγάλο δωμάτιο που περιβάλλεται από βοηθητικά δωμάτια και οι τοίχοι του κυρίως δωματίου φέρουν κτιστά έδρανα όπου οι πιστοί τοποθετούσαν τις λατρευτικές τους προσφορές μέσα στο οποίο βρέθηκε το χάλκινο αγαλματίδιο του θεού ιστάμενου σε τάλαντο (Dikaios, 1969-1971).

Η αρχαία πόλη της Σαλαμίνας γνώρισε μεγάλο πλούτο και δόξες μέχρι την σχεδόν ολοκληρωτική της καταστροφή τον 4ο αιώνα από αλληπάλληλους σεισμούς και τα περισσότερα αρχαιολογικά της ευρήματα είναι την απ' Ρωμαϊκή περίοδο τα οποία βρίσκονται κατά μήκος της ακτογραμμής και καλύπτουν σε μήκος 1 χλμ. Μερικά από τα σημαντικότερα είναι το Γυμνάσιο, τα Ρωμαϊκά λουτρά, το Θέατρο και οι βασιλικές. Το Γυμνάσιο ήταν αφιερωμένο στην προπόνηση των αθλητών και τα υπολείμματα του

παραπέμπουν στις ένδοξες μέρες της Σαλαμίνας, το κτίριο ήταν διακοσμημένο με εκπληκτικά ψηφιδωτά, με μυθολογική θεματολογία και τοιχογραφίες. Ένα ψηφιδωτό αναπαριστά την σφαγή των Νιοβίδων από τον Απόλλωνα και την θεά Άρτεμις ενώ ένα άλλο αναπαριστά, τον πασίγνωστο μύθο της Λήδας και του Δία. Το Ρωμαϊκό θέατρο είναι ένα ακόμη μοναδικό αξιοθέατο της Σαλαμίνας, χτισμένο κατά την διάρκεια της βασιλείας του Αυτοκράτορα Αυγούστου (27 π.Χ. – 14 π.Χ.) και ολοκληρωμένο στα χρόνια του Τραϊανού και Αδριανού (98 – 138 π.Χ.), αρχικά μπορούσε να φιλοξενήσει περισσότερους από 15.000 θεατές. Σήμερα το Θέατρο έχει εν μέρει αποκατασταθεί και περιστασιακά φιλοξενεί θεατρικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις. Για περισσότερα από 1.000 χρόνια η Σαλαμίνα βρισκόταν καλυμμένη με ένα λεπτό στρώμα άμμου η οποία διαφύλαξε την πόλη από την σύληση και την καταστροφή (Τμήμα Αρχαιοτήτων, 2019).

Η Πάφος είναι από τους πιο όμορφους αρχαιολογικούς χώρους του νησιού στη νοτιοδυτική ακτή του νησιού, η Νέα Πάφος όπως την αποκαλούσαν στην αρχαιότητα είναι ο τόπος διαφύλαξης μερικών από των πιο όμορφων ψηφιδωτών στον κόσμο. Ίδρυμένη στα τέλη του 4ου αιώνα π.Χ. η Πάφος έγινε πρωτεύουσα του νησιού αντικαθιστώντας την Σαλαμίνα, κατά την διάρκεια της Ελληνιστικής και Ρωμαϊκής περιόδου. Σήμερα είναι ένα Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO και ο χώρος είναι ένας αρχαιολογικός χώρος με υπολείμματα τεσσάρων Ρωμαϊκών Επαύλεων, μιας Αγοράς, ένα Ασκληπιείο και βασιλικοί τάφοι. Όπως και η Σαλαμίνα, η Νέα Πάφος καταστράφηκε σε μεγάλο βαθμό από σεισμούς σε διάφορες περιστάσεις. Μια τυχαία ανακάλυψη πραγματοποιήθηκε το 1962 από έναν αγρότη ο οποίος όργωνε το χωράφι του στην Πάφο, και έφερε στην επιφάνεια εκλεκτά ψηφιδωτά, τα οποία κοσμούσαν τα δάπεδα πλούσιων κατοικιών της Ρωμαϊκής περιόδου. Ένα από τα πιο λεπτομερή και καλοδιατηρημένα ψηφιδωτά που αποκαλύφθηκαν στον χώρο, είναι το στρογγυλό ψηφιδωτό του Θησέα και Μινώταυρου στην Οικία του Θησέα, το οποίο αναπαριστά τον Αθηναϊκό ήρωα να μάχεται το Μινωικό τέρας στον Λαβύρινθο. Επιπρόσθετα το ψηφιδωτό που είναι άξιο προσοχής είναι αυτό που αναπαριστά την Γέννηση του Αχιλλέα, ο ήρωας βρίσκεται στην αγκαλιά της μητέρας του Θέτις, και εμφανίζεται στο κέντρο να ξαπλώνει σε κλίνη. Το πιο εντυπωσιακό σύμπλεγμα ψηφιδωτών εντοπίζεται στην Οικία του Διόνυσου, το κτίριο καταλαμβάνει έκταση περίπου 2.000 τ.μ. από τα οποία τα 556 είναι καλυμμένα με μωσαϊκά δαπέδου και κάθε ψηφιδωτό έχει μυθολογική θεματολογία. Το αρχαιότερο ψηφιδωτό που έχει ποτέ εντοπιστεί στην Κύπρο, χρονολογείται από την Ελληνιστική περίοδο (τέλη 4ου/ αρχές 3ου αιώνα π.Χ.) και αναπαριστά την Σκύλλα, ένα μυθολογικό τέρας με έξι κεφάλια το

οποίο σε αντίθεση με μεταγενέστερα Ρωμαϊκά ψηφιδωτά είναι μονόχρωμο και αποτελείται από βότσαλα (Τμήμα Αρχαιοτήτων, 2019).

Κατά μήκος της ακτογραμμής πίσω από τα παλαιά τείχη της Πάφου βρίσκονται οι Τάφοι των Βασιλέων στους οποίους περιλαμβάνεται ένα σύνολο μοναδικών υπόγειων τάφων, οι οποίοι είναι κατασκευασμένοι από τους κατοίκους της Νέας Πάφου, κατά την διάρκεια της Ελληνιστικής και Ρωμαϊκής περιόδου (από τον 3ο αιώνα π.Χ. έως τον 3ο αιώνα μ.Χ.). Οι εντυπωσιακοί υπόγειοι τάφοι βρίσκονται σε έκταση 200,000 τ.μ., λαξεύτηκαν πάνω στο βράχο, ενώ μερικοί από αυτούς εμπλουτίστηκαν με Δωρικούς κίονες. Το συγκρότημα τάφων περιλαμβάνει περισσότερα από 100 μνήματα και είναι μέρος της λίστας των «Μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς», μαζί με τον Αρχαιολογικό Χώρο της Πάφου. Ακόμα ένας σημαντικός αρχαιολογικός χώρος είναι η Παναγία Χρυσοπολίτισσα, τα θεμέλια μιας μεγάλης Χριστιανικής βασιλικής, του 4ου αιώνα τα οποία εντοπίζονται ανατολικά του αρχαιολογικού πάρκου της Πάφου. Αρκετές υπέροχες μαρμάρινες κολόνες Ιωνικού και Κορινθιακού ρυθμού έχουν αναστυλωθεί ενώ άλλες βρίσκονται διάσπαρτες στον χώρο με το δάπεδο της να είναι καλυμμένο με πολύχρωμα γεωμετρικά μωσαϊκά, μερικά εκ των οποίων διατηρούνται ακόμη. Επιπλέον το Ιερό της Αφροδίτης είναι ένα μεγάλο λατρευτικό κέντρο που θεμελιώθηκε τον 12ο αιώνα π.Χ. και βρίσκεται στο χωριό Κούκλια, 14 χλμ. ανατολικά της Πάφου. Γνωστό στα χρόνια του Ομήρου το ιερό παρέμενε το γνωστό μέρος λατρείας της Αφροδίτης μέχρι και τον 4ο αιώνα π.Χ., δυστυχώς όμως αυτό που παραμένει από το ιερό σήμερα είναι τα θεμέλια και μερικές σκόρπιες κολόνες. Τέλος ο Άγιος Γεώργιος Πέγειας περιλαμβάνει τα ερείπια τριών πρωτοχριστιανικών βασιλικών (6ος αιώνας π.Χ.) με όμορφα ψηφιδωτά που αναπαριστούν ζώα και θαλάσσια τέρατα (Καραγιώργης, 1990).

Στην κορυφή ενός λόφου με πανοραμική θέα της Μεσογείου βρίσκεται η καλοδιατηρημένη Ελληνο – Ρωμαϊκή πόλη της Βόρειας Κύπρου, Κούριο σύμφωνα με την παράδοση η αρχαία πόλη του Κουρίου ιδρύθηκε από Αχαιούς αποίκους, προερχόμενους από το Άργος της Πελοποννήσου. Συστηματικές ανασκαφές αποκάλυψαν ότι η πόλη έγινε μια μεγάλη αποικία τον 13ο αιώνα όταν εγκαταστάθηκαν Μυκηναίοι άποικοι και ευημέρησε κάτω από τους Πτολεμαίους και τους Ρωμαίους και έγινε ένα σπουδαίο πολιτιστικό και θρησκευτικό κέντρο, με το παρακείμενο Ιερό του Απόλλωνα Υλάτη. Το Κούριο, όπως και οι άλλες πόλεις του νησιού, καταστράφηκαν από αλληπάλληλους σεισμούς τον 4ο αιώνα, ξαναχτίστηκε στις αρχές του 5ου αιώνα και καταστράφηκε εντελώς από πυρκαγιές τον 7ο αιώνα κατά την διάρκεια Αραβικών

επιδρομών. Το Κούριο έπεσε σε παρακμή και εγκαταλείφτηκε και δεν ανακαλύφτηκε εκ νέου μέχρι και το 1820, όταν και εντοπίστηκε από τον εξερευνητή Carlo Vidua. Παρόλα αυτά συστηματικές ανασκαφές ξεκίνησαν το 1934 με την καθοδήγηση του Γιώργου McFadden, Βοηθού Διευθυντή του Πανεπιστημίου της Πενσυλβανία. Τέλος η Αμαθούντα ήταν ένα από τα 4 βασίλεια της αρχαίας Κύπρου, μαζί με την Σαλαμίνα, τους Σόλους και την Πάφο, τα ερείπια της οποίας εντοπίζονται στην νότια ακτή της Κύπρου, περίπου 11 χιλιόμετρα από την Λεμεσό. Η Αμαθούντα (Αμαθούς) είναι ένας μεγάλος αρχαιολογικός χώρος αφιερωμένος στην Αφροδίτη μετά την Παλαίπαφο, όπου υπολείμματα Ιερών και Ναών αφιερωμένων στην αρχαία θεά υπάρχουν έως σήμερα. Το Ρωμαϊκό Ιερό της Αφροδίτης, χτισμένο στα ερείπια ενός παλαιού ναού από την Ελληνιστική περίοδο, καταλαμβάνει ένα μεγάλο μέρος της Ακρόπολης (Τμήμα Αρχαιοτήτων, 2019).

1.1.2 Η καταστροφή των αρχαιοτήτων της Κύπρου

Η αρχαιοκαπηλία είναι η κακόβουλη πράξη η οποία είναι αλληλένδετη με την τυμβωρυχία και την αρχαιοσυλία και άρχισε να μαστίζει την Κύπρο από την εποχή των αραβικών επιδρομών στα μέσα του 7ου αιώνα μ.Χ., και έφθασε στο αποκορύφωμά της στα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Παρόλο που καταπολεμήθηκε ικανοποιητικά κατά την διάρκεια της Αγγλοκρατίας και πατάχθηκε αποτελεσματικά τα πρώτα δεκαπέντε χρόνια της κυπριακής ανεξαρτησίας η αρχαιοκαπηλία εμφανίστηκε στην συνέχεια στο νησί πολύ πιο έντονη. Έτσι ανάμεσα στις τραγικές συμφορές της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο περιλαμβάνεται και η κατάχρηση πολυάριθμων αρχαιολογικών θησαυρών, σπάνιων βυζαντινών εικόνων, πολύτιμων ιερών σκευών και διάφορων άλλων έργων της πνευματικής και καλλιτεχνικής δημιουργίας του κυπριακού λαού τα οποία αντιπροσωπεύουν μια μακράιωνη και πολύπτυχη παραδοσιακή κουλτούρα εννιά χιλιετηρίδων (Επιτροπή για την Προστασία της Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Κύπρου, 1999).

Συνέπεια της τουρκικής εισβολής του 1974 είναι ότι η πολιτιστική και θρησκευτική κληρονομιά στις περιοχές που δεν βρίσκονται υπό τον έλεγχο της Κυπριακής Κυβέρνησης να έχει υποστεί μια βίαιη και συστηματική καταστροφή. Αποτέλεσμα της συνεχιζόμενης βεβήλωσης από τις κατοχικές αρχές είναι η καταστροφή εκατοντάδων ιστορικών και λατρευτικών μνημείων σε διάφορα σημεία των κατεχομένων περιοχών τα οποία έχουν λεηλατηθεί. Με τις παράνομες ανασκαφές που έχουν γίνει, καλλιτεχνικοί θησαυροί έχουν κλαπεί από μουσεία και ιδιωτικές συλλογές και έχουν πωληθεί στο εξωτερικό. Σύμφωνα με στοιχεία από τις αρμόδιες αρχές της Κυπριακής

Δημοκρατίας περισσότερες από 500 Ελληνορθόδοξες εκκλησίες και ξωκλήσια καθώς και 17 μοναστήρια σε πόλεις και χωριά των κατεχομένων περιοχών έχουν λεηλατηθεί και σε μερικές περιπτώσεις κατεδαφιστεί. Είναι άγνωστο μέχρι σήμερα πού βρίσκονται τα εκκλησιαστικά κειμήλια αυτών των ναών, περιλαμβανομένων άνω των 15,000 φορητών εικόνων. Σύμφωνα με την Κυπριακή Αστυνομία πάνω από 60,000 αρχαία αντικείμενα έχουν παράνομα μεταφερθεί σε ξένες χώρες σε όλο τον κόσμο από το 1974. Εικόνες και αντικείμενα ανεκτίμητης αξίας περιήλθαν στην κατοχή οίκων δημοπρασίας και πωλήθηκαν παράνομα από εμπόρους τέχνης στο εξωτερικό (Jansen, 2005).

Περισσότερες από 133 εκκλησίες, ξωκλήσια και μοναστήρια έχουν βεβηλωθεί, 77 εκκλησίες έχουν μετατραπεί σε τζαμιά, 28 χρησιμοποιούνται από τον τουρκικό στρατό ως αποθήκες ή νοσοκομεία και 13 χρησιμοποιούνται ως αχυρώνες, αποδεικνύει ότι η θρησκευτική και η πολιτιστική κληρονομιά στο βόρειο τμήμα του νησιού είναι στόχος των κατοχικών αρχών. Η μετατροπή της Εκκλησίας της Αγίας Παρασκευής στην κατεχόμενη Λάπηθο σε ξενοδοχείο και η χρήση του Αρμενικού μοναστηριού ΣουρπιΜάγκκαρ το οποίο είναι κτισμένο κατά τον Μεσαίωνα ως καφετέρια, αποτελούν παράδεκτη στάση των κατοχικών αρχών. Μετά την τουρκική εισβολή όλες οι νόμιμες αρχαιολογικές αποστολές στις επαρχίες Αμμοχώστου, Κερύνειας και Μόρφου διακόπηκαν και όλα τα αντικείμενα που εκτίθεντο σε μουσεία καθώς και όλο το μη καταχωρημένο υλικό που βρισκόταν στις αποθήκες ξένων αρχαιολογικών αποστολών λεηλατήθηκαν και εξήχθησαν παράνομα στο εξωτερικό. Ο ρόλος της Τουρκίας στο παράνομο εμπόριο που διεξάγεται στην κατεχόμενη περιοχή της Κύπρου φάνηκε σε αριθμό υποθέσεων που η Κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας έφερε ενώπιον του Δικαστηρίου με την πιο γνωστή την υπόθεση αφαίρεσης και παράνομης εξαγωγής των ψηφιδωτών της Κανακαριάς, ένα σπάνιο έργο του 6ου αιώνα με διεθνή αντίκτυπο. Μετά από αγωγή που κατέθεσε η Εκκλησία της Κύπρου το 1989, το Επαρχιακό Δικαστήριο της Ινδιανάπολης στις Ηνωμένες Πολιτείες διέταξε δύο χρόνια αργότερα όπως τα ψηφιδωτά επιστραφούν στον νόμιμο ιδιοκτήτη τους την Εκκλησία της Κύπρου (Δημοσθένους, 2005).

Το Τμήμα Αρχαιοτήτων το οποίο υπάγεται στο Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων της Κυπριακής Δημοκρατίας είναι η μόνη νόμιμη αρχή για την έκδοση αδειών αρχαιολογικών ανασκαφών ή αποκατάστασης στην Κύπρο και έχει την πλήρη ευθύνη για οποιαδήποτε εργασία γίνεται σε ολόκληρη την επικράτεια της Δημοκρατίας.

Παρόλα αυτά εξακολουθούν να διεξάγονται παράνομα ανασκαφές σε πολλούς αρχαιολογικούς χώρους στο κατεχόμενο τμήμα του νησιού παραβιάζοντας όλα τα διεθνή θέσμια και επιδεικνύοντας ασέβεια προς διάφορους αρχαιολογικούς χώρους. Δύο από τους σημαντικότερους αρχαιολογικούς χώρους της Ύστερης Εποχής του Χαλκού στην Κύπρο στον οποίο έχουν διεξαχθεί παράνομα ανασκαφές είναι αυτός της Καρπασίας και της Σαλαμίνας. Επιπλέον δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις όπου οι κατοχικές δυνάμεις έχουν προκαλέσει την πλήρη καταστροφή μοναδικών θρησκευτικών χώρων, η έλλειψη σεβασμού εκ μέρους του τουρκικού στρατού φαίνεται μέσω της κατεδάφισης του νεολιθικού οικισμού στο Ακρωτήρι του Αποστόλου Ανδρέα- Κάστρου στο κατεχόμενο Ριζοκάρπασο, παρά το γεγονός ότι η Κυπριακή Δημοκρατία είχε κηρύξει τον χώρο ως Αρχαίο Μνημείο. Σκοπός της απαράδεκτης αυτής ενέργειας ήταν η τοποθέτηση δύο ιστών για τη σημαία της Τουρκίας και της Τουρκικής Δημοκρατίας της Βόρειας Κύπρου. Αποτέλεσμα των πιο πάνω ήταν να έχουν βρεθεί αρχαιολογικά κατάλοιπα που χρονολογούνται από όλες τις ιστορικές περιόδους του Κυπριακού πολιτισμού στην κατοχή οίκων δημοπρασίας του εξωτερικού (Jansen, 2005).

Οι αρχαιότητες ενός τόπου και κυρίως εκείνες που συνδέονται με τις παλαιότερες ιστορικές περιόδους ενός έθνους αποτελούν μαρτυρία της πορείας και της δύναμης ενός λαού. Μας υπενθυμίζουν την εξέλιξη του έθνους μας και τα μεγάλα του επιτεύγματα, επιτρέποντας στο κάθε νέο μέλος της πολιτείας να αποκτήσει συναίσθηση της σημαντικής ιστορικής πορείας που έχει διανύσει το έθνος του προσφέροντας του έτσι πεποίθηση και πίστη ως προς τις δημιουργικές δυνάμεις του λαού στο οποίο ανήκει. Η αξία αυτή των αρχαιοτήτων της Κύπρου φαίνεται ξεκάθαρα στο πρώτο μέρος του πρώτου κεφαλαίου, δυστυχώς όμως στο δεύτερο μέρος φαίνεται ότι οι νέες γενιές της Κύπρου δεν μπορούν να τις μελετήσουν και να τις αξιοποιήσουν όσο θα ήθελαν καθώς η καταστροφή που υπέστηκαν στο πέρασμα του χρόνου είναι εμφανές στα όσα αναφέρονται.

Κεφάλαιο 2

Η αρχαιοκαπηλία στην Κύπρο

2. Το πρόβλημα της αρχαιοκαπηλίας στην Κύπρο

2.1.1 Ο βαθμός ύπαρξης της αρχαιοκαπηλίας στην Κύπρο

Στο παρόν κεφάλαιο θα γίνει αναφορά στον βαθμό ύπαρξης της αρχαιοκαπηλίας παρουσιάζοντας στατιστικά στοιχεία τα οποία εξασφαλίστηκαν από την Κυπριακή Αστυνομία και στην συνέχεια θα παρουσιαστούν ορισμένες υποθέσεις αρχαιοκαπηλίας στις οποίες καθοριστικό ρόλο είχαν οι αρχαιοκάπηλοι Cesnola, ο Ρωμαίος αυτοκράτορας Cato, ο συνταγματάρχης του Αμερικανικού στρατού Falkland Warren και ο Aydin Dikmen .Με μοναδικό σκοπό την κερδοσκοπία κυκλώματα με παράνομους τρόπους και δελεασμένοι από τις τιμές που μπορούν να πωληθούν τα διάφορα αρχαία αντικείμενα καταστρέφουν την ιστορία και τον πολιτισμό ενός τόπου. Η παράνομη ανασκαφή και πώληση των αρχαιοτήτων σε οργανισμούς και συλλέκτες έχουν μοναδικό σκοπό από τους αρχαιοκάπηλους την παράνομη κερδοσκοπία, κακοποιούν βάνανυσα για το χρήμα ότι πιο πολύτιμο, την πολιτιστική κληρονομιά του τόπου. Οι αρχαιοκάπηλοι δρουν χωρίς ίχνος συνείδησης έχοντας στο μυαλό τους ένα και μοναδικό σκοπό , πως θα αυξηθούν τα κέρδη τους αγνοώντας και παραβλέποντας ακόμα και την ίδια την δικαιοσύνη. Στους καταλόγους των μεγάλων οίκων δημοπρασίας από τη δεκαετία του '50 και μετά φαίνεται ότι η βυζαντινή τέχνη και οι αρχαιότητες της Μεσογείου αποτελούν το κύριο ενδιαφέρον των συλλεκτών και κατ' επέκταση των λαθρέμπορων. Σήμερα η μαύρη αγορά έργων τέχνης αποτελεί μία από τις τέσσερις πιο προσοδοφόρες παράνομες δραστηριότητες εμπορίου με τζίρο 6 δις ευρώ. Το μέγεθος του εγκλήματος διαπιστώνεται αν γίνει απαρίθμηση των χωρών των οποίων η πολιτιστική κληρονομιά γίνεται λεία των αρχαιοκάπηλων τα τελευταία χρόνια μεταξύ των οποίων είναι και η Κύπρος (Μυλωνόπουλος, 2017).

Στον πίνακα που ακολουθεί φαίνονται οι υποθέσεις αρχαιοκαπηλίας της Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Κύπρου για τα έτη 2010-2020. Στην πρώτη στήλη φαίνεται το σύνολο των υποθέσεων που αφορούν αδικήματα κατά της Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Κύπρου όπου το αδίκημα διαπράχθηκε στην Κύπρο και οι υποθέσεις εξετάστηκαν

από την Αστυνομία Κύρου. Στην δεύτερη στήλη φαίνονται οι υποθέσεις αρχαιοκαπηλίας που αφορούν αδικήματα κατά της Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Κύπρου, το αδίκημα διαπράχθηκε εκτός Κύπρου και ως εκ τούτου οι υποθέσεις εξετάζονται από την Interpol (Αστυνομία Κύπρου, 2021).

Έτος	Σύνολο Υποθέσεων αρχαιοκαπηλίας Κυπριακής Πολιτιστικής Κληρονομιάς – Τόπος Διάπραξης Αδικήματος εντός Κύπρου	Σύνολο Υποθέσεων αρχαιοκαπηλίας Κυπριακής Πολιτιστικής Κληρονομιάς - Τόπος Διάπραξης Αδικήματος εκτός Κύπρου
2010	10	2
2011	5	7
2012	8	8
2013	7	4
2014	8	14
2015	6	7
2016	20	14
2017	9	5
2018	11	20
2019	12	17
2020	10	6

Σύμφωνα με τα πιο πάνω στατιστικά στοιχεία της Κυπριακής Αστυνομίας κατά τα έτη 2010-2020 διερευνήθηκαν 106 υποθέσεις από την Αστυνομία Κύπρου και 104 υποθέσεις από την Ιντερπολ. Οι καταγγελίες αφορούσαν σύλληψη τάφων και αρχαιολογικών χώρων και καταγγελίες σχετικά με κλοπές και κατασχέσεις αρχαιοτήτων. Όπως φαίνεται στο διάγραμμα οι υποθέσεις όπου τα αδικήματα διαπράχθηκαν στην Κύπρο και οι υποθέσεις που διαπράχθηκαν εκτός Κύπρου στο σύνολο είναι στα ίδια επίπεδα. Το έτος 2016 διαπράχθηκαν εντός και εκτός Κύπρου συνολικά τα πιο πολλά αδικήματα ενώ το 2013 τα λιγότερα. Το έτος 2016 εξετάστηκαν οι περισσότερες υποθέσεις από την Κυπριακή Αστυνομία και το 2011 οι λιγότερες ενώ από την Ιντερπολ εξετάστηκαν οι περισσότερες υποθέσεις το 2018 και οι λιγότερες το 2010. Τα τελευταία 3 χρόνια και συγκεκριμένα κατά τα έτη 2018 και 2019 παρατηρείται αύξηση στην διάπραξη των αδικημάτων ενάντια στην Πολιτιστική Κληρονομία παρόλα αυτά κατά το 2020 παρατηρείται αισθητή μείωση η οποία πιθανόν να οφείλεται στην πρόληψη και αντιμετώπιση από τους τοπικούς και διεθνείς φορείς.

Μεταξύ των αρχαιοτήτων που έχουν συληθεί είναι οι τάφοι της Μέσης Εποχής του Χαλκού, ο τάφος της ελληνοιστικής περιόδου στην Κοίλη, η σύλληψη στα ερείπια της εκκλησίας του Αγίου Γεωργίου, οι παράνομες ανασκαφές στις περιοχές Παναγία – Καβάκια, στο Χαλκολιθικό νεκροταφείο στην περιοχή Σουσκιού – Βαθυρκάκας.

Ακόμη συνεχιζόμενες είναι οι παράνομες ανασκαφές στις περιοχές των κοινοτήτων Αρχιμανδριά, Κούκλια, Σουσκίου, Τραχιπέδουλα, Στρουμπί και σε τόσες άλλες. Συνήθως τα αντικείμενα που με περίσσιο θράσος οι αρχαιοκάπηλοι με κάθε λογής παράνομο τρόπο οικειοποιούνται καταλήγουν σε ιδιωτικές συλλογές σε όλο τον κόσμο, ή στις συλλογές των μεγαλύτερων μουσείων του κόσμου όπως το Βρετανικό Μουσείο, το Μητροπολιτικό Μουσείο Νέας Υόρκης, το Λούβρο και σε τόσα άλλα στα οποία ξεφυλλίζοντας τους καταλόγους τους διαπιστώνεται ότι είναι γεμάτα από έργα τέχνης άλλων. Χαρακτηριστικό είναι και το παράδειγμα όπου έργα βυζαντινής τέχνης εντοπίστηκαν στην Ιαπωνία και συγκεκριμένα στο Πανεπιστήμιο Κιναζάουα μετά από τη λεηλασία της Κύπρου το 1974 (Αστυνομία Κύπρου 2021).

Η καταστροφή, η λεηλασία και η παράνομη εμπορία και διακίνηση της Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Κύπρου, σε διαφορετικά μέρη του κόσμου και στις περιοχές υπό τον Τουρκικό Έλεγχο έχει συζητηθεί στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο το 2007, όπου διεθνείς μελετητές και συγγραφείς όπως ο K. Gallas από τη Γερμανία και M. Jansen από την Αμερική είχαν εμφανιστεί και παρέδωσαν διαλέξεις και εκθέσεις. Τόσο ο Gallas όσο και ο Jansen κατάγγειλαν την καταστροφή της Κληρονομιάς της Κύπρου, καθώς και τις κλοπές και τη λεηλασία αυτής της Κληρονομιάς, που αποδόθηκε στον Τουρκικό στρατό ο οποίος έλεγχε αυτές τις περιοχές. Στην έκθεση της Νομικής Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου των Η.Π.Α. σχετικά με το διεθνές νομικό πλαίσιο, για την καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς στο κατεχόμενο μέρος της Κύπρου, στα συμπερασματικά της σχόλια, δήλωσε ότι «Η Τουρκία, κατά τη διάρκεια τριάντα-πέντε χρόνων κατοχής του βόρειου μέρους της Κύπρου, έχει εμπλακεί σε πράξεις καταστροφής, βεβήλωσης και λεηλασίας θρησκευτικών και αρχαιολογικών τοποθεσιών, οι οποίες αποτελούν τη θρησκευτική και πολιτιστική κληρονομιά του λαού της Κύπρου και των οποίων η συντήρηση είναι ουσιώδης για το συμφέρον της ανθρωπότητας γενικά». Σύμφωνα με το συμβατικό και το εθιμικό διεθνές δίκαιο (conventional and customary international law) η Τουρκία, ως μια δύναμη κατοχής φέρει την ευθύνη για πράξεις εναντίον της πολιτιστικής κληρονομιάς. Η ευθύνη αναδύεται επίσης βάσει νομικών εργαλείων, που απευθύνονται στην παράνομη εξαγωγή και μεταφορά της κυριότητας των κλεμμένων πολιτιστικών αντικειμένων από το κατεχόμενο μέρος της Κύπρου. Η Κυβέρνηση της Δημοκρατίας της Κύπρου στο πλαίσιο της υφιστάμενης σχετικής νομοθεσίας προσπαθεί να συντηρήσει και να διατηρήσει την Πολιτιστική Κληρονομιά της Κύπρου. Προς αυτή την κατεύθυνση, έχει συσταθεί μια δικοινοτική τεχνική επιτροπή με αντιπροσώπους των δύο

κοινοτήτων, η οποία συζητά και εξετάζει ζωτικά θέματα που αφορούν την Πολιτιστική Κληρονομιά της Κύπρου (Pilides & McCarthy , 2014).

2.1.2 Υποθέσεις αρχαιοκαπηλίας στην Κύπρο

Μια από τις μεγαλύτερες καταστροφές της Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Κύπρου έγινε στο τέλος της Τουρκικής κατοχής από το 1865 έως το 1878 στην οποία πρωταγωνιστής ήταν ο Palma di Cesnola. Ο Cesnola Ιταλός στην καταγωγή διετέλεσε αξιωματικός του Αμερικανικού στρατού κατά τον εμφύλιο, πήρε βραβείο γενναιότητας από τον Πρόεδρο Λίνκολν, πολιτογραφήθηκε Αμερικάνος και έγινε Πρόξενος των Ηνωμένων Πολιτειών στην Κύπρο στα μέσα του 19^{ου} αιώνα. Οι μεγαλύτερες ανασκαφές που έγιναν από αυτόν άρχισαν το 1859 όταν ένας χωρικός του πήγε κάποια Φοινικικά αγγεία τα οποία βρήκε ψάχνοντας για πέτρες να χτίσει το σπίτι του. Τον Ιανουάριο του 1874 βρέθηκαν αρχαία μεγάλης ιστορικής αξίας στην περιοχή της Αμαθούς μεταξύ των οποίων και ένα τεραστίων διαστάσεων άγαλμα μάλλον του Ηρακλή ο οποίος κρατούσε έναν λέοντα από το σαγόνι. Τότε οι Άγγλοι επειδή το είχαν βρει σε ιδιωτικό οικόπεδο του Προξένου της Αγγλίας το θεώρησαν δικό τους και ήθελαν να το μεταφέρουν στο Βρετανικό Μουσείο ενώ ο Τούρκος Βεζίρης ζήτησε να το μεταφέρουν στην Τουρκία και μάλιστα στην Κωνσταντινούπολη . Κάτι παρόμοιο συνέβηκε και το 1866 όταν είχαν βρει άγαλμα της Αφροδίτης εννέα μίλια έξω από τη Λάρνακα και το μετέφεραν στο Βρετανικό Μουσείο (Καραγιώργης, 2000).

Τον Σεπτέμβριο του 1874 ο Cesnola συνέχισε τις ανασκαφές στο Κούριο και τον ναό του Απόλλωνα ανακαλύπτοντας εκεί μαρμάρινα αγάλματα σε τέλεια κατάσταση ενώ το 1876 μετέφερε στην Νέα Υόρκη αρχαία ευρήματα όπως αγγεία, αγάλματα, αμφορείς, μπρούτζινα κατασκευάσματα κ.ά. . Ενώ σε ανασκαφές που έκανε στην περιοχή Δαλίου ανασκαψε χιλιάδες τάφους και υπεξαίρεσε αρχαία αντικείμενα αμέτρητης αξίας για το νησί και την ιστορία του. Ο Cesnola σύλησε και αφαίρεσε με φερμάνι των Τούρκων περίπου 9000 τάφους και από το ναό της Αφροδίτης της Γολγού 1200 αρχαία γυάλινα αγγεία Ελληνικά, Φοινικικά και Ρωμαϊκά, 4000 αρχαίους Ελληνικούς, Ασσυριακούς, Αιγυπτιακούς και Φοινικικούς αμφορείς, 1400 αρχαίους Ελληνικούς, Ρωμαϊκούς και Βυζαντινούς λαμπτήρες, 425 αρχαία σκεύη, καρφίτσες, κύπελλα και στλεγγίδες διαφόρων μεγεθών και χρήσεων, 96 αρχαίες Φοινικικές, Ελληνικές και Κυπριακές επιγραφές, 204 πέτρινα και μαρμάρινα αγάλματα διαφόρων μεγεθών από το Τέμπλο της Αφροδίτης, 709 πέτρινες προτομές διαφόρων μεγεθών από

το Τέμπλο της Αφροδίτης, 329 αναθήματα διαφόρων μεγεθών από το Τέμπλο της Αφροδίτης 130 χρυσούς κυλίνδρους κ.ά. (Marangou , 2000)

Μεγάλος αριθμός των πιο πάνω ευρημάτων κατέληξαν στο Βρετανικό Μουσείο καθώς και στο Μουσείο του Βερολίνου, με τα περισσότερα να έχουν φθάσει στο Metropolitan Art Museum Νέας Υόρκης όπου μέχρι και σήμερα υπάρχουν 4164 αντικείμενα που προέρχονται από την Κύπρο σύμφωνα με τους καταλόγους του Μουσείου. Το 1871 πωλήθηκε από τον Cesnola για πρώτη φορά μια μεγάλη συλλογή από 5756 αρχαιότητες και κατάφερε να μεταφέρει όλο τον πλούτο των ευρημάτων του εκτός Κύπρου κυρίως στην Αγγλία λόγω του ότι ακουγόταν από τους Τούρκους ότι θα απαγορευόταν οι εκσκαφές. Στην Αγγλία τον κατηγορήσαν για υπεξαίρεση των αρχαίων της Κύπρου και τον δίκασαν όμως ο Cesnola ισχυριζόμενος ότι δεν είναι Άγγλος αλλά Αμερικανός πολίτης δεν μπόρεσαν να τον καταδικάσουν με αποτέλεσμα το δικαστήριο τελικά να του επιβάλει πρόστιμο δεκαπέντε δολαρίων και να κατάσχει από αυτόν αρχαία ευρήματα όπως αγαλματίδια θεοτήτων κ.ά. πράγμα το οποίο αποδικνύει ότι υπήρχε από έκτοτε θέμα ως προς την απονομή δικαιοσύνης στο ζήτημα αυτό. (Καραγιώργης, 2000).

Δυστυχώς ο Cesnola δεν είναι ο μοναδικός που έδρασε στην Κύπρο τα τελευταία 200 χρόνια αρπάζοντας τις αρχαιότητες του νησιού αλλά και άλλοι πολλοί όπως ο Ρωμαίος αυτοκράτορας Cato ο οποίος αποπειράθηκε να κλέψει πανέμορφα δημιουργήματα τέχνης με σκοπό να εμπλουτίσει με αυτά τη Ρώμη, πράγμα το οποίο δεν κατάφερε αφού τα περισσότερα κατέληξαν στον πάτο της θάλασσας κατά την μεταφορά τους. Ο αρχαιοκάπηλος συνταγματάρχης του Αμερικανικού στρατού Falkland Warren που διετέλεσε αντιπρόσωπος της Αμερικανικής κυβέρνησης στην Κύπρο μεταξύ 1879 και 1891 αποτελεί άλλη μία περίπτωση. Το 1900 ο F. Warren υπεξαίρεσε και μετέφερε γύρω στα ενενήντα αρχαία αντικείμενα τέχνης όπως χρυσά στολίδια, έργα χαρακτηριστικής, κοσμήματα, σφραγίδες και κυλίνδρους που χρονολογούνται μεταξύ του 1200 έως 800 π.Χ. τα οποία κατέληξαν στο Πανεπιστήμιο του Baltimore. Ένα από αυτά τα σκαλιστά απεικόνιζε την κεφαλή του Μεγάλου Αλεξάνδρου πάνω σε σπάνια κόκκινη πέτρα που η μορφή λεγόταν ότι έμοιαζε πολύ με τον μεγάλο στρατηλάτη και ήταν έργο του γλύπτη Περγοτόλ (Γαριβάλδης, 2013).

Η ανεξέλεγκτη κατάσταση μετά το 1974 στο τουρκοκρατούμενο βόρειο τμήμα της Κύπρου είχε ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη της αρχαιοκαπηλίας με σκοπό το ξεπούλημα της πολιτιστικής κληρονομιάς του νησιού. Κυπριακοί θησαυροί μεταφέρθηκαν σε πολλές χώρες του κόσμου με τη βοήθεια και ενθάρρυνση του τουρκικού στρατού και η αρχαιοκαπηλία απέδωσε μεγάλα κέρδη στους εμπλεκόμενους. Ένας από τους πιο γνωστούς αρχαιοκάπηλους με τις μεγαλύτερες διασυνδέσεις είναι και ο Τούρκος Aydin Dikmen ο οποίος είχε συνεργάτες από την Τουρκία, τα κατεχόμενα, την Ευρώπη και τις ΗΠΑ και είναι εμπλεκόμενος στα μεγαλύτερα σκάνδαλα αρχαιοκαπηλίας κυπριακών θησαυρών. Έχοντας ως έδρα του το Μόναχο της Γερμανίας διοχέτευε τη λεία που αποσπούσε από τα κατεχόμενα μέσω Τουρκίας σε όλο τον κόσμο (Μιλτιάδου, 2012).

Η λεηλασία των τοιχογραφιών του ναού του Αγίου Ευφημιανού στη Λύση και των εντοιχίων ψηφιδωτών από το ναό της Παναγίας Κανακαριάς στη Λυθράγκωμη του 6ου αιώνα θεωρούνται από τις μεγαλύτερες υποθέσεις αρχαιοκαπηλίας στις οποίες εμπλέκεται ο Aydin Dikmen και είναι αυτές που οδήγησαν την Ιντερπόλ και τη Γερμανική Αστυνομία στα χνάρια του Aydin Dikmen. Συγκεκριμένα το 1997 διενήργησαν έφοδο σε διαμερίσματα που διατηρούσε ο Τούρκος αρχαιοκάπηλος στο Μόναχο όπου εντοπίστηκε μεγάλος αριθμός έργων τέχνης που προέρχονται από πενήντα περίπου διαφορετικούς λεηλατημένους ναούς στην τουρκοκρατούμενη Κύπρο που έχουν ταυτιστεί πλήρως, μεγάλο μέρος τους όμως δυστυχώς δεν έχει πλήρως ταυτολογηθεί λόγω ελλειπών αρχείων. Από τα γνωστά έργα τέχνης ξεχωρίζουν τα τεμάχια ψηφιδωτών του 6ου αιώνα από την Παναγία Κανακαριά, τα σπαράγματα τοιχογραφιών από την Παναγία Αψινθιώτισσα στο Συγαρί, όπως το κεφάλι του Αγίου Ιγνατίου, τα σπαράγματα τοιχογραφιών από το ναό του Αντιφωνητή, τα σπαράγματα τοιχογραφιών από το ναό της Παναγίας Περγαμηνιώτισσας στην Ακανθού που χρονολογούνται στο 12ο αιώνα, τα σπαράγματα τοιχογραφιών από το ναό Αγίας Σολομονής του 9ου αιώνα καθώς επίσης και ένας μεγάλος αριθμός εικόνων και παλαιά χειρόγραφα (Αποστολίδης, 2006).

Ο Τούρκος αρχαιοκάπηλος διατηρούσε αρχεία τα οποία κατατέθηκαν στο Δικαστήριο της Βαυαρίας ως τεκμήρια και τα ψεύτικα πιστοποιητικά που διέθετε για τα αντίγραφα των ψηφιδωτών αποτελούν επαρκείς ενδείξεις για ένα καλά οργανωμένο έγκλημα του οποίου η καταπολέμηση του από την Γερμανική Αστυνομία του Μονάχου έγινε πολύ αργά, με αποτέλεσμα ένας τεράστιος αριθμός θησαυρών να είχε ήδη διοχετευτεί στην

παράνομη αγορά έργων τέχνης. Η γερμανική δικαιοσύνη εκδικάζοντας την υπόθεση επτά έτη αργότερα (2004) αποφάνθηκε ότι τα αποδεικτικά στοιχεία εκ μέρους της Κυπριακής Δημοκρατίας σχετικά με τις κατασχεμένες αρχαιότητες δεν ήταν επαρκή για το σύνολο των αντικειμένων. Ήταν αδύνατον άλλωστε η Εκκλησία της Κύπρου να είχε φωτογραφήσει μέχρι το 1974 όλες τις τοιχογραφίες, ψηφιδωτά, παλαίτυπα, χειρόγραφα, και ιερά σκεύη όλων των εκκλησιών που λεηλατήθηκαν από τους αρχαιοκάπηλους ώστε να κατέχει για κάθε αντικείμενο αποδεικτικά στοιχεία. Ενώ στο τέλος το δικαστήριο πείστηκε για την κυπριακή προέλευση μόνο 169 αντικειμένων, η επιστροφή τους όμως δεν κατέστη δυνατή λόγω της δυσκολίας αποδεικτικών στοιχείων και για τα υπόλοιπα αρχαία αντικείμενα με αποτέλεσμα μέχρι σήμερα τα κλαπέντα να βρίσκονται στο Μόναχο αναμένοντας την επιστροφή τους όταν οι γερμανικές αρχές το επιτρέψουν. Φαίνεται ξεκάθαρα πως οι πιο πάνω υποθέσεις δεν μπορούσαν εύκολα να εξιχνιασθούν και να επιδοθούν οι ανάλογες ποινές και ως εκ τούτου θα έπρεπε άμεσα να ληφθούν επιπλέον μέτρα από τους τοπικούς και τους διεθνείς φορείς. (Kline 2014).

Όλες οι πιο πάνω περιπτώσεις μαρτυρούν πόσο λυπηρό είναι το γεγονός ότι στις πλείστες των περιπτώσεων δεν μπορεί να στοιχειοθετηθεί στο Δικαστήριο το αδίκημα της αρχαιοκαπηλίας καθώς η ύπαρξη μαρτυρικού υλικού πολλές φορές είναι ανύπαρκτη. Μέσα από τα στατιστικά στοιχεία που παρουσιάστηκαν παρατηρείται ότι το φαινόμενο της καταστροφής της πολιτιστικής κληρονομιάς του νησιού συνεχίζει να υπάρχει ακόμη και σήμερα άλλοτε σε μικρότερο και άλλοτε σε μεγαλύτερο βαθμό. Από ότι φαίνεται οι αρχαιοκάπηλοι συνεχίζουν να εκμεταλλεύονται την ατιμωρησία τους οι οποία από ότι φάνηκε πιο πάνω υπήρχε από έκτοτε και συνεχίζουν να δρουνε κατά της ιστορίας του λαού της Κύπρου.

Κεφάλαιο 3

Η αντιμετώπιση της αρχαιοκαπηλίας από Τοπικούς και Διεθνείς Φορείς

3.1 Η αντιμετώπιση της αρχαιοκαπηλίας

3.1.1 Η αντιμετώπιση της αρχαιοκαπηλίας από Τοπικούς Φορείς

Στο παρόν κεφάλαιο θα γίνει αναφορά στον τρόπο αντιμετώπισης της αρχαιοκαπηλίας από τους Τοπικούς φορείς, την Αστυνομία, το Τμήμα Αρχαιοτήτων, την Εκκλησία κ.α. και στην συνέχεια θα αναφερθεί η προσφορά των διεθνών φορέων και των Συμβάσεων που έχουν υπογραφεί για το εν λόγω θέμα. Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς τα τελευταία χρόνια αποτελεί τον βασικό πυλώνα για την προστασία της από τα περισσότερα κράτη του κόσμου ένεκα του γεγονότος ότι είναι συνυφασμένη με την ταυτότητα των λαών. Για την αντιμετώπιση της αρχαιοκαπηλίας στην Κύπρο κινητοποιήθηκαν τοπικοί και διεθνείς φορείς λαμβάνοντας πολυάριθμα μέτρα σε τοπικό και διεθνές επίπεδο για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς. Στο εσωτερικό πεδίο περιλαμβάνονται εσωτερικές νομοθεσίες ενώ σε διεθνές πεδίο, συνθήκες και συμβάσεις όπως την Σύμβαση της Χάγης, της UNESCO, Unidroit και την Συνθήκη της Λευκωσίας. Σε τοπικό επίπεδο εμπλέκονται, το Γραφείο Καταπολέμησης Παράνομης Κατοχής και Διακίνησης Αρχαιοτήτων της Κυπριακής Αστυνομίας, το Υπουργείο Εξωτερικών, το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, το Τμήμα Αρχαιοτήτων, το Τμήμα Τελωνείου καθώς και μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί όπως η Χριστιανική Ορθόδοξη Εκκλησία της Κύπρου, τα μοναστήρια και ιδιώτες συλλέκτες. Ανάμεσα στους στόχους των πιο πάνω είναι η προστασία, η διατήρηση της Διεθνούς πολιτιστικής κληρονομιάς, ο αγώνας ενάντια στην παράνομη εμπορία και διακίνηση Έργων Τέχνης και Πολιτιστικής Κληρονομιάς και ο επαναπατρισμός των κλεμμένων αρχαιοτήτων στους νόμιμους ιδιοκτήτες τους (Αστυνομία Κύπρου, 2021).

Η Κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας έχει θεσπίσει αυστηρή νομοθεσία η οποία περιλαμβάνει τον Περί Αρχαιοτήτων Νόμος Κεφάλαιο 31, των Περί της Εξαγωγής

Πολιτιστικών Αγαθών Νόμο 182 (Ι)/2002 και των Περί της Επιστροφής Πολιτιστικών Αντικειμένων Νόμο 183(Ι)/2002. Επιπλέον για την αποτελεσματική καταπολέμηση αυτού του είδους της εγκληματικότητας και συμμορφωμένη η Κυπριακή Κυβέρνηση με το Άρθρο 5 της Σύμβασης για τα Μέσα Απαγόρευσης και Πρόληψης της Παράνομης Εισαγωγής, Εξαγωγής και Μεταφοράς της Κυριότητας της Πολιτιστικής Κληρονομιάς, 1970 (Κυρωτικός Νόμος 61/1979), ο οποίος ανάμεσα σε άλλα καλεί τα Κράτη Μέρη να δημιουργήσουν μια ή περισσότερες εθνικές υπηρεσίες για την Προστασία της Πολιτιστικής Κληρονομιάς ευθυγραμμισμένη με τις Διεθνείς ανάγκες και ενθαρρύνσεις. Λόγω του σοβαρού προβλήματος που αντιμετωπίζει η Κύπρος με την καταστροφή και τη λεηλασία της Πολιτιστικής της Κληρονομιάς στις περιοχές, οι οποίες βρίσκονται υπό Τουρκικό Έλεγχο, η Αστυνομία Κύπρου προχώρησε τον Αύγουστο του 1998 στη σύσταση Γραφείου για την Καταπολέμηση της Παράνομης Κατοχής και Διακίνησης Αρχαιοτήτων. Το εν λόγω γραφείο συνεργάζεται, ανταλλάζει και μοιράζεται πληροφορίες με άλλα Εξειδικευμένα Μέλη Μονάδων Τέχνης (Specialized art-unit members) όπως είναι η INTERPOL, το F.B.I, η EUROPOL και άλλους σχετικούς οργανισμούς σε όλο τον κόσμο και συνεργάζεται με Ευρωπαϊκά και Διεθνή Αστυνομικά Τμήματα. Τα μέλη της Κυπριακής Αστυνομίας συμμετέχουν σε Διεθνή συνέδρια και σεμινάρια, που οργανώνονται από την INTERPOL, την E.E, την EUROPOL και άλλους Οργανισμούς, οι οποίοι εστιάζουν στον αγώνα ενάντια της παράνομης εμπορίας και διακίνησης έργων τέχνης και αρχαιοτήτων. (Αστυνομία Κύπρου, 2021)

Η Εκκλησία της Κύπρου έχει αναπτύξει μια έντονη δραστηριότητα για την προβολή της συνεχιζόμενης καταστροφής, λεηλασίας και παράνομης διακίνησης της Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Κύπρου, από τους Τούρκους εισβολείς στις κατεχόμενες περιοχές και σε διάφορα μέρη της ανθρωπότητας, κυρίως σε χώρες της Δυτικής Ευρώπης, Ηνωμένες Πολιτείες και Ιαπωνία. Επιπρόσθετα η Εκκλησία της Κύπρου είναι στη διαδικασία προετοιμασίας ενός ολοκληρωμένου καταλόγου, ο οποίος θα περιλαμβάνει δεδομένα και πληροφορίες σχετικά με κυρίως θρησκευτικά αντικείμενα τα οποία έχουν κλαπεί από τις περιοχές, οι οποίες είναι υπό Τουρκικό Έλεγχο και έχουν εξαχθεί παράνομα από την Κύπρο. Στη διαδικασία προετοιμασίας ενός ολοκληρωμένου καταλόγου, ο οποίος θα περιλαμβάνει δεδομένα και πληροφορίες αναφορικά με έργα Τέχνης και Αρχαιότητες, τα οποία έχουν παράνομα εξαχθεί από την Κύπρο βρίσκεται και το Τμήμα Αρχαιοτήτων. Το Τμήμα Αρχαιοτήτων διεξάγει καθημερινά έρευνες μέσω του διαδικτύου σε ιστοσελίδες οίκων δημοπρασίας, σε

μουσεία και γκαλερί σε μια προσπάθεια εντοπισμού αρχαιοτήτων και αρχαίων κειμήλιων τα οποία ανήκουν στην Κύπρο και είτε κλάπηκαν μετά την τουρκική εισβολή του 1974 από το κατοχικό μέρος είτε από το ελεύθερο μέρος του νησιού και έχουν εξαχθεί παράνομα στο εξωτερικό από αρχαιοκάπηλους. Σε περίπτωση εντοπισμού οποιουδήποτε αντικειμένου και αφού επιβεβαιωθεί η κυπριακή του προέλευση μέσω φωτογραφιών του Τμήματος Αρχαιοτήτων ή και άλλων αρχείων γίνεται προσπάθεια για τεκμηρίωση ότι αυτό ανήκει στο νησί και κατατίθεται μήνυση στο Γραφείο Καταπολέμησης της Παράνομης Κατοχής και Διακίνησης Αρχαιοτήτων της Κυπριακής Αστυνομίας και μετέπειτα μέσω της Ιντερπολ ενεργοποιούνται η Εισαγγελία και η Αστυνομία της χώρας όπου εντοπίστηκε το αντικείμενο (Κουπαράνης,2018).

Το 2002 τέθηκε σε εφαρμογή το Μνημόνιο Συναντίληψης μεταξύ Κυπριακής Δημοκρατίας και Η.Π.Α. για την προστασία της αρχαιολογικής και εθνολογικής κληρονομιάς της Κύπρου με επέκταση στα αντικείμενα λατρευτικής και εθνολογικής φύσεως που χρονολογούνται μέχρι το 1850. Η εισαγωγή των αντικειμένων αυτών εντός των Η.Π.Α επιτρέπεται μόνο αν τα αντικείμενα συνοδεύονται από άδεια εξαγωγής της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η ανανέωση του Μνημονίου αντανάκλα τη δέσμευση των Η.Π.Α να διασφαλίσουν τη διάσωση της πολιτιστικής κληρονομιάς της Κύπρου και προσφέρει την ευκαιρία για συνεχιζόμενη συνεργασία με στόχο να περιοριστεί η παράνομη διακίνηση πολιτιστικών αντικειμένων. Τον Ιούλιο του 2012 το Τμήμα Αρχαιοτήτων ανακοίνωσε την πραγματοποίηση τελετής ανταλλαγής Ρηματικών Διακοινώσεων μεταξύ Κύπρου και ΗΠΑ σχετικά με την ανανέωση του Μνημονίου Συναντίληψης μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και των ΗΠΑ για την επιβολή περιορισμών στην εισαγωγή αρχαιολογικών αντικειμένων συμπεριλαμβανομένων εκκλησιαστικών, λατρευτικών και εθνολογικών αντικειμένων που χρονολογούνται μέχρι το 1850 μ.Χ καθώς επίσης και νομισμάτων μέχρι το 1500 μ.Χ.. (Βουδούρη & Στρατή, 1999).

Το 2013 υπογράφεται συμφωνία για την Εισαγωγή και τον Επαναπατρισμό των Πολιτιστικών Αγαθών από την Υπουργό Εξωτερικών της Κυπριακής Δημοκρατίας και τον ομόλογό της Υπουργό Εξωτερικών της Συνομοσπονδιακής Κυβέρνησης της Ελβετίας. Η υπογραφή της Συμφωνίας αποτελεί προϊόν διαβουλεύσεων μεταξύ Κύπρου και Ελβετίας από το 2006 και εντεύθεν και καλύπτει κυπριακές και ελβετικές αρχαιότητες που χρονολογούνται από τους προϊστορικούς χρόνους έως το 1500 μ.Χ. Η Συμφωνία προνοεί την απαγόρευση της εισαγωγής πολιτιστικών αγαθών στα δύο

κράτη όταν δεν έχουν τηρηθεί οι κανόνες του κράτους προέλευσης. Παράλληλα θεσπίζει το πλαίσιο συνεργασίας για τον επαναπατρισμό πολιτιστικών αγαθών που έχουν εξαχθεί παράνομα και προωθεί την επιστημονική συνεργασία και τις αρχαιολογικές ανταλλαγές Κύπρου και Ελβετίας. Η υπογραφή της πιο πάνω Συμφωνίας, σε συνδυασμό με την ανανέωση του Μνημονίου Συναντίληψης της Κυπριακής Δημοκρατίας με τις Η.Π.Α αποτελεί σημαντικό βήμα γενικότερα για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς της Κύπρου και ειδικότερα για την παρεμπόδιση της παράνομης εμπορίας πολιτιστικών θησαυρών που αποτελούν προϊόν της συστηματικής λεηλασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς στις κατεχόμενες περιοχές. Παράλληλα με τις πιο πάνω συμφωνίες η Κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας έχει υπογράψει και επικυρώσει αριθμό διμερών συμφωνιών με πολυάριθμες χώρες (Κίνα, Ελλάδα, Γαλλία, Εσθονία, Ιταλία, Γερμανία, Ινδία, κ.τ.λ.), για αστυνομική συνεργασία στον αγώνα ενάντια στην παράνομη εμπορία και διακίνηση έργων τέχνης. (Βουδούρη & Στρατή, 1999)

3.1.2 Η αντιμετώπιση της αρχαιοκαπηλίας από Διεθνείς Φορείς και οι Διεθνείς Συμβάσεις

Η Πολιτιστική Κληρονομιά ενός Κράτους Μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι μέρος της Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ευρώπης και κατ' επέκταση ολόκληρης της ανθρωπότητας, είναι ένα θέμα που πρέπει να απασχολεί το σύνολο καθώς συμβάλει και διατηρεί την ανθρώπινη ύπαρξη. Σε διεθνές επίπεδο ο ορισμός της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς δόθηκε από τη Σύμβαση για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς στο Παρίσι το 1972. Τα μνημεία και οι περιοχές που περιλαμβάνονται στον ορισμό αυτό αναγνωρίζονται ως ένα μέρος της κληρονομιάς, η οποία χρήζει προστασίας. Μέσα από αυτόν μνημεία θεωρούνται τα αρχιτεκτονικά έργα, μνημεία γλυπτικής και ζωγραφικής, στοιχεία ή δομές ομάδων ή κτιρίων, δηλαδή ομάδες ανεξάρτητων ή σχετιζόμενων κτιρίων οι οποίες, λόγω της αρχιτεκτονικής τους, της ομογένειάς τους ή της τοποθεσίας τους στο τοπίο, είναι παγκοσμίως εξαιρετικά πολύτιμα από ιστορική, καλλιτεχνική ή επιστημονική άποψη, τα έργα των ανθρώπων ή έργα που είναι προϊόντα συνδυασμού του ανθρώπου και της φύσης και περιοχές όπως οι αρχαιολογικοί χώροι που είναι εκπληκτικής αξίας από ιστορική, αισθητική, εθνολογική ή ανθρωπολογική άποψη. Επιπρόσθετα επιγραφές, απολιθώματα, σπήλαια – κατοικίες και συνδυασμός γνωρισμάτων μοναδικής αξίας για την ιστορία, την τέχνη και την επιστήμη (Σοφοκλέους, 2001).

Τα αδικήματα ενάντια στην Πολιτιστική Κληρονομιά και κυρίως της παράνομης διακίνησης ανησυχούν ολόκληρη την ανθρωπότητα με αποτέλεσμα να απαιτείται συντονισμένη και συλλογική αντιμετώπιση των αδικημάτων αυτών. Το κόστος είναι πολιτιστικό, οικονομικό και πολιτικό και συνδέεται άμεσα με θέματα ασφάλειας και εμπλοκής του οργανωμένου εγκλήματος και ως εκ τούτου θα πρέπει να ακολουθείται μια πολυτομειακή προσέγγιση, με βάση την εμπειρία των φορέων πρόληψης του εγκλήματος, τις τοπικές αρχές, τις τοπικές συνεργασίες, ερευνητικά ιδρύματα και μη κυβερνητικές οργανώσεις και τις υπόλοιπες αρμόδιες αρχές και οργανισμούς. Για να μπορέσουν όμως να λειτουργήσουν τα πιο πάνω απαραίτητα ήταν η υπογραφή συμβάσεων και συνθηκών οι οποίες θα βοηθούσαν στον συντονισμό και στην καταπολέμηση των αδικημάτων ενάντια της πολιτιστικής κληρονομιάς της κάθε χώρας και κατ' επέκταση όλων των χωρών γενικότερα . Μερικές από τις πιο σημαντικές συμβάσεις είναι η Σύμβαση της Χάγης, η Συνθήκη της UNESCO του 1970 , η Σύμβαση του Ινστιτούτου για την ενοποίηση του Ιδιωτικού Δικαίου UNIDROIT και η Σύμβαση της Λευκωσίας (Χριστοφιλόπουλος, 2005).

Οι μαζικές καταστροφές μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο οδήγησαν το 1954 στην υιοθέτηση και στην υπογραφή της Σύμβασης της Χάγης με πρωτοβουλία της UNESCO για την προστασία Πολιτιστικών Αγαθών στις περιπτώσεις όπου υπάρχει ένοπλη σύρραξη. Με την επικύρωση της Σύμβασης της Χάγης 1899/1907 και συγκεκριμένα με το άρθρο 27 το οποίο ουσιαστικά προνοεί την λήψη μέτρων και την εξασφάλιση της ακεραιότητας των πολιτιστικών αγαθών σε μια χώρα της οποίας διεξάγονται εχθροπραξίες παρεμποδίζοντας την εξαγωγή πολιτιστικών αγαθών από τα κατεχόμενα εδάφη και διασφαλίζοντας την επιστροφή τους στα κράτα από τα οποία είχαν μετακινηθεί. Η Σύμβαση της Χάγης υιοθετήθηκε αρχικά με ένα Πρωτόκολλο το οποίο αφορούσε στην παρεμπόδιση της εξαγωγής πολιτιστικών αγαθών από τα κατεχόμενα εδάφη αλλά και την διασφάλιση επιστροφής τους από τα κράτη στα οποία είχαν μετακινηθεί (Ζερβάκη, 2010).

Η καταστροφή πολιτιστικών αγαθών στη διάρκεια των συγκρούσεων του 1980 και 1990, δημιούργησε την ανάγκη να γίνουν ορισμένες βελτιωτικές μεταρρυθμίσεις ώστε να μπορεί να τεθεί σε εφαρμογή η Σύμβαση της Χάγης. Έτσι, ξεκίνησε μια αναθεώρηση της Σύμβασης το 1991, η οποία κατέληξε στην υιοθέτηση ενός Δεύτερου Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση της Χάγης, τον Μάρτιο του 1999 όπου η Κύπρος εξελέγη μέλος της Διακυβερνητικής Επιτροπής του Δεύτερου Πρωτοκόλλου για την περίοδο

2007-2011 σε περίπτωση ένοπλης σύρραξης και συνέβαλε ουσιαστικά στη σύνταξη των κατευθυντήριων γραμμών για την εφαρμογή του 2ου Πρωτοκόλλου . Οι υποθέσεις σχετικά με την προστασία των αρχαιοτήτων σε περίοδο ειρήνης και ένοπλης σύρραξης ρυθμίζονται από την πιο πάνω Σύμβαση η οποία ξεκαθαρίζει πως η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς αφορά θέμα ολόκληρης της ανθρωπότητας . Με τη Σύμβαση της Χάγης γίνεται αντιληπτό ότι οι ζημιές που προκαλούνται στα πολιτιστικά αγαθά κάθε τόπου, αποτελούν παράλληλα και πλήγματα στην πολιτιστική κληρονομιά ολόκληρης της ανθρωπότητας, έχοντας ως δεδομένο ότι κάθε λαός προσφέρει με τον δικό του τρόπο στον παγκόσμιο πολιτισμό (Σολομίγου-Ιερωνυμίδου, 2012).

Την Σύμβαση της Χάγης ακολούθησε η Διεθνής Διακήρυξη κατά της παράνομης διακίνησης πολιτιστικών αγαθών που προτάθηκε με πρωτοβουλία της Ελλάδας και υιοθετήθηκε ομόφωνα στην 3η Συνάντηση των κρατών μερών στη Σύμβαση της UNESCO το 1970 στο Παρίσι. Η Σύμβαση θεσμοθέτησε μια Διακυβερνητική Επιτροπή για την προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς με αρμοδιότητα τον καθορισμό κριτηρίων βάσει των οποίων αγαθά πολιτιστικής κληρονομιάς μπορούν να εγγραφούν στον Κατάλογο Παγκόσμιας Κληρονομιάς καθώς επίσης και η ενημέρωση και η δημοσιοποίηση του καταλόγου. Η Επιτροπή καθιέρωσε συγκεκριμένες λειτουργικές κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή της Σύμβασης με τη θέσπιση κριτηρίων τα οποία χαρακτηρίζουν ένα αγαθό ως εξαιρετικής οικουμενικής αξίας καθώς επίσης κάθε χώρα έχει το δικαίωμα να καταθέσει τεκμηριωμένο αίτημα για ένταξη νέων αγαθών με την προϋπόθεση βέβαια ότι έχει συνυπογράψει τη Σύμβαση. Λόγω του κινδύνου της πολιτιστικής κληρονομιάς πέραν του καταλόγου παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς καταρτίστηκε και κατάλογος παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς σε κίνδυνο προκειμένου να συνεπικουρήσει την άσκηση παρεμβατικής πολιτικής (Μπουτσιούκη, 2015).

Η Σύμβαση της UNESCO περιλαμβάνει μέτρα που επιχειρούν να παρεμποδίσουν και να απαγορεύσουν την παράνομη εξαγωγή, εισαγωγή και μεταβίβαση της ιδιοκτησίας των πολιτιστικών αγαθών μεγάλης πολιτιστικής αξίας τα οποία λαμβάνουν χώρα τόσο σε καιρό ειρήνης όσο και στη διάρκεια αναστατώσεων και πολεμικών συγκρούσεων. Έχει ως βασική αρχή την επιστροφή των πολιτιστικών αγαθών στην χώρα προέλευσης τους, ρυθμίζει κυρίως θέματα δημοσίου δικαίου και αναλαμβάνονται υποχρεώσεις από τα συμβαλλόμενα κράτη, όπως είναι η ίδρυση υπηρεσίας για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς (άρθρο 5), η έκδοση πιστοποιητικού με σκοπό την παρεμπόδιση της παράνομης εξαγωγής (άρθρο 6) ενώ βασική διάταξη αποτελεί το άρθρο 7 το οποίο επιβάλλει λήψη κατάλληλων μέτρων για την παρεμπόδιση των

μουσείων να αποκτούν πολιτιστικά αγαθά προερχόμενα από άλλα κράτη μέλη. Επίσης απαγορεύεται η εισαγωγή πολιτιστικών αγαθών που έχουν κλαπεί από μουσεία , ιδρύματα κλπ τα οποία βρίσκονται στο έδαφος άλλου κράτους (Γεωργιάδης, 2006).

Παρόλα τα θετικά που είχε η Σύμβαση του 1970 διακρίνεται η απουσία συγκεκριμένων λύσεων για την απόδοση και επιστροφή των πολιτιστικών αγαθών με αποτέλεσμα η εν λόγω Σύμβαση να μην είναι αρκετή για την πάταξη της παράνομης διακίνησης τους. Η θεσμική προστασία δεν μπορεί να αποτρέψει αποτελεσματικά την απομάκρυνση των πολιτισμικών αγαθών από το κράτος καταγωγής του εν όψη της αρχής που διέπει το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο. Σύμφωνα με το άρθρο 3 είναι παράνομη η εισαγωγή , εξαγωγή και η μεταβίβαση της κυριότητας των πολιτιστικών αγαθών , που πραγματοποιούνται σε αντίθεση με τις διατάξεις που θεσπίστηκαν από τα κράτη μέλη δυνάμει της παρούσας Σύμβασης. Κατ' επέκταση δεν θεωρούνται παράνομες οι παραπάνω πράξεις όταν παραβαίνουν όλους τους εθνικούς κανόνες , αλλά όταν παραβαίνουν ορισμένες διατάξεις της Σύμβασης , όπως του άρθρου 6 εδ. β' (εξαγωγή χωρίς πιστοποιητικό) και 7 εδ. β' (i) (εισαγωγή κλαπέντων από μουσεία) Μειονέκτημα της εν λόγω Σύμβασης είναι και το γεγονός ότι δεν θεσπίζεται ένα ενιαίο πλαίσιο για τα εθνικά δίκαια όλων των κρατών μελών, καθώς δίνει την δυνατότητα σε κάθε χώρα να ενεργεί κατά το δοκούν για την προστασία των πολιτιστικών αγαθών , ενισχύοντας έτσι την ανομοιομορφία. Επιπλέον η Σύμβαση δεν ορίζει τα νομικά μέσα με τα οποία το κράτος προέλευσης θα μπορούσε να στραφεί κατά των κακόπιστων τρίτων (πωλητή και ενδιάμεσου) για την ανάκτηση του ποσού αποζημίωσης. Παρόλα αυτά τίθενται κανόνες από την ίδια την σύμβαση που περιορίζουν τη δράση των κρατών θέτοντας περιορισμούς τόσο στην εισαγωγή όσο και στην εξαγωγή αγαθών (Βουδούρη & Στρατή, 1999).

Το 1972 στο Παρίσι υιοθετήθηκε από την UNESCO η Συνθήκη για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς σφραγίζοντας με αυτό τον τρόπο το πρώτο ολοκληρωμένο κείμενο για την προστασία των μνημείων. Ευθύνη των κρατών μελών της Σύμβασης είναι η ανάληψη της ευθύνης για προστασία των πολιτιστικών και φυσικών μνημείων που αποτελούν σημείο της παγκόσμιας κληρονομιάς και στην οποία ορίζεται η πολιτιστική και η φυσική κληρονομία. Η Κυπριακή Δημοκρατία επικύρωσε την Συνθήκη το 1975 και ορισμένοι από τους σημαντικότερους αρχαιολογικούς χώρους του νησιού που περιλήφθηκαν στον κατάλογο είναι ο νεολιθικός συνοικισμός της Χοιροκοιτίας , ο Αρχαιολογικός χώρος ΜΑΑ-Παλαιόκαστρο, ο Προϊστορικός Οικισμός της Λέμπας, ο Αρχαιολογικός χώρος Κιτίου, ο Αρχαιολογικός χώρος της Αμαθούντας, το Κούριο , το Ιερό Απόλλωνα

Υλάτη, το Αρχαίο Ιδάλιο, ο Νεολιθικός συνοικισμός της Τέντας , το Αρχαιολογικό Πάρκο της Κάτω Πάφου τα οποία λειτουργούν ως υπαίθρια μουσεία και μαρτυρούν την πλούσια και μεγάλη ιστορία του νησιού. (Γόγος, 2017).

Η Σύμβαση της UNESCO συμπληρώθηκε από την Σύμβαση UNIDROIT το 1995 η οποία αφορά τα κλαπέντα ή παρανόμως εξαχθέντα πολιτιστικά αγαθά και επιδιώκει να ξεκαθαρίσει τις ασάφειες που δημιουργήθηκαν από την Σύμβαση της UNESCO, υιοθετώντας τόσο από τις χώρες που εξάγονται όσο και από τις χώρες τις οποίες εισάγονται. Απώτερος σκοπός της σύμβασης είναι να αναδείξει τις στρατηγικές που ακολουθούνται για την προστασία των πολιτιστικών αγαθών, ενθαρρύνοντας τα κράτη μέλη να υιοθετήσουν κοινούς μηχανισμούς για τη πάταξη των ληλασιών και των συνεπειών τους. Επιπρόσθετα μέσω της σύμβασης προωθείται, σε τοπικό επίπεδο η επιβολή της νομοθεσίας για την προστασία των πολιτιστικών αγαθών .Σημαντική είναι η διάκριση ανάμεσα στην απόδοση των κλαπέντων και στην επιστροφή των παρανόμως εξαχθέντων πολιτιστικών αγαθών. Ως προς την απόδοση των κλαπέντων έστω και αν η κλοπή έγινε σε έδαφος μη συμβαλλόμενου κράτους προβλέπεται ότι ο κάτοχος οφείλει να το παραδώσει. Όσον αφορά όμως τα παρανόμως εξαχθέντα η επιστροφή τους προϋποθέτει ότι θα εκδοθεί απόφαση από το δικαστήριο ή την αρμόδια αρχή του κράτους όπου βρίσκεται το πολιτιστικό αγαθό. Σημαντική διαφωνία μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών αποτέλεσε το κατά πόσο η Σύμβαση έχει ή όχι αναδρομική ισχύ. Ο κανόνας είναι ότι η Σύμβαση δεν έχει αναδρομική ισχύ καθώς εφαρμόζεται μόνο επί κλοπής ή παράνομης εξαγωγής που έγινε μετά τη θέση σε ισχύ της Συμβάσεως τόσο στην χώρα όπου εγείρεται η αξίωση επιστροφής όσο και στη χώρα από όπου εκλάπη ή εξήχθη παράνομα. Η Σύμβαση UNIDROIT δεν προσφέρει από μόνη της λύση στα προβλήματα που προκαλεί η παράνομη διακίνηση ή καταστροφή , αλλά θέτει σε λειτουργία μία διαδικασία με στόχο την ενίσχυση της διεθνούς πολιτιστικής συνεργασίας και τη διατήρηση του ρόλου που αρμόζει στο νόμιμο εμπόριο και στις διακρατικές συμφωνίες πολιτιστικών αγαθών. Πραγματικός σκοπός της Σύμβασης δεν είναι να επιτρέψει ή να προκαλέσει ορισμένο αριθμό επιστροφών μέσω δικαστηρίων αλλά να μειώσει τη παράνομη διακίνηση με βαθμιαία αλλαγή της συμπεριφοράς των παραγόντων στην αγορά της τέχνης και όλων των αγοραστών (Sidorsky , 2010), (Γεωργιάδης, 2006).

Τον Μάιο του 2017 στην Λευκωσία κατά την διάρκεια της 127ης Συνόδου της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης υπεγράφη από την Επιτροπή των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης η Σύμβαση της Λευκωσίας η οποία αποτελεί τη μόνη διεθνή συνθήκη που προβλέπει ποινικές κυρώσεις για παράνομες

δραστηριότητες στον τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς ενώ παράλληλα προωθεί την διεθνή συνεργασία για πάταξη αυτών των φαινομένων. Η Σύμβαση συμπληρώνει το διεθνές νομικό πλαίσιο εναντίον της παράνομης διακίνησης και σύλησης των πολιτιστικών αγαθών και αποτελεί το πρώτο νομικό εργαλείο που ποινικοποιεί την παράνομη διακίνηση πολιτιστικών αγαθών. Απώτερος στόχος της Σύμβασης είναι η προστασία των πολιτιστικών αγαθών και η αποτελεσματική πρόληψη και καταπολέμηση των εγκλημάτων που αφορούν πολιτιστικά αγαθά (Εφημερίδα Φιλελεύθερος, 2017).

Πέραν των πιο πάνω συμβάσεων και λαμβάνοντας πάντα υπόψη το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ένας σημαντικός χώρος προέλευσης, διακίνησης και τελικού προορισμού πολιτιστικών αγαθών υπήρξε ανάγκη για ταχεία και ασφαλή ανταλλαγή πληροφοριών και βέλτιστων πρακτικών μεταξύ των κρατών μελών, για την αποτελεσματική καταπολέμηση του εγκλήματος εναντίον των πολιτιστικών αγαθών. Λαμβάνοντας υπόψη τη σχετική νομοθεσία και τις συνθήκες που διέπουν την διακίνηση πολιτιστικών αγαθών και την προστασία τους, διαφάνηκε ότι έπρεπε να ληφθούν περαιτέρω μέτρα, για αύξηση της πρόληψης και της καταπολέμησης του εγκλήματος με την ανταλλαγή πληροφοριών, εμπειριών και βέλτιστων πρακτικών σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση και τη διευκόλυνση των επαφών μεταξύ των αρμοδίων αρχών επιβολής του νόμου των κρατών μελών. Η οδηγία της Ευρωπαϊκής Ένωσης η οποία αναφέρεται στην επιστροφή των πολιτιστικών αγαθών εκεί που νόμιμα ανήκουν βοηθά σε μεγάλο βαθμό το έργο των κρατών μελών. Συγκεκριμένα αναφέρει: «Οδηγία 93/7/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 15ης Μαρτίου 1993 σχετικά με την επιστροφή των πολιτιστικών αγαθών που έχουν εξαχθεί παράνομα από το έδαφος κράτους μέλους εξασφαλίζεται στα κράτη μέλη η επιστροφή, των εθνικών θησαυρών καλλιτεχνικής, ιστορικής ή αρχαιολογικής αξίας οι οποίοι έχουν αποσταλεί ή εξέλθει παράνομα, μετά την κατάργηση των ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα». Επιπλέον το Συμβούλιο Ασφαλείας ανέλαβε δράση και ενεργοποίησε την Απόφαση 2199/2015 όπου τοποθέτησε το ζήτημα της προστασίας και της υφιστάμενης καταστροφής της πολιτιστικής κληρονομιάς κάτω από το Κεφ. 7 του Χάρτη. Αυτό αμέσως αντιστοιχεί στην αναγνώριση της εν λόγω κατάστασης από τα κράτη ως απειλή κατά της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας και αποφάσισε την λήψη όλων των ενδεδειγμένων μέτρων από τα συμβαλλόμενα κράτη μέλη για να μειωθεί το εμπόριο των πολιτιστικών αγαθών και άλλων ειδών με αρχαιολογική σπουδαιότητα (Γαριβάλδης, 2013).

Αξιοσημείωτη είναι και η προσπάθεια που γίνεται για την προστασία των πολιτιστικών αγαθών από τον Ερυθρό Σταυρό και τις ειρηνευτικές δυνάμεις των Ηνωμένων Εθνών.

Η προσπάθεια αυτή εντείνεται με την ευαισθητοποίηση των κοινοτήτων για την συνειδητοποίηση από αυτές της σημασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς και την ανάπτυξη ικανοτήτων τοπικών φορέων για την τεκμηρίωση πολιτικών θέσεων και τον τρόπο διατήρησής τους. Η ευαισθητοποίηση αυτή αποτελεί σημαντικό στόχο για να αξιολογηθούν οι ζημιές μετά από την καταστροφή αλλά για να εμπλακούν ενεργά άτομα και κοινότητες (Σοφοκλέους,2001).

Η Κύπρος με την σειρά της έχει υπογράψει και εφαρμόζει πολυάριθμες Διεθνείς Συμβάσεις, την Σύμβαση του 2003 για την Προστασία της «ακαθόριστης» (intangible) Πολιτιστικής Κληρονομιάς, την Σύμβαση UNIDROIT του 1995, για τα Κλεμμένα ή Παράνομα Εξαχθέντα Πολιτιστικά Αντικείμενα, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση του 1985 για Αδικήματα που σχετίζονται με την Πολιτιστική Περιουσία, την Σύμβαση του 1972 αναφορικά με την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και φυσικής Κληρονομιάς, την Σύμβαση της UNESCO του 1970 στο Παρίσι για τα Μέσα Απαγόρευσης και Πρόληψης της Παράνομης Εισαγωγής – Εξαγωγής και Μεταφοράς της Κυριότητας της Πολιτιστικής Περιουσίας, την Σύμβαση της Χάγης 1954 για την Προστασία της Πολιτιστικής Περιουσίας σε Περίπτωση Ένοπλης Σύγκρουσης. Η Δημοκρατία της Κύπρου, το 1975 επικύρωσε τη Σύμβαση αναφορικά με την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς, η οποία υιοθετήθηκε από την UNESCO το 1972 και προωθεί την καταγραφή, προστασία και διατήρηση πολιτιστικών και φυσικών τοποθεσιών κληρονομιάς, που θεωρούνται ότι είναι εξαιρετικής αξίας για όλη την ανθρωπότητα (Ζερβάκη, 2010).

Η Διεθνής Κοινότητα γίνεται ολοένα και πιο ευαίσθητη αναφορικά με το θέμα της προστασίας και διατήρησης των Έργων Τέχνης, της πολιτιστικής περιουσίας και των αντικών. Η συνεργασία ανάμεσα στην INTERPOL, τα Κράτη Μέλη της Ε.Ε., την EUROPOL, άλλες Υπηρεσίες Επιβολής του Νόμου, Κυβερνητικούς και Μη-Κυβερνητικούς Οργανισμούς και Διεθνών Οργανισμών (UNESCO, Icon, κ.τ.λ.) είναι απαραίτητη. Η προστασία της φυσικής κληρονομιάς απαιτεί τη κινητοποίηση όλων των δυνάμεων που δρουν σε τοπικό, κρατικό και διεθνές επίπεδο όπου σημαντικό παράγοντα στην προσπάθεια αυτή αποτελεί τόσο η υποστήριξη από τον τοπικό πληθυσμό όσο και από τον διεθνή παράγοντα. Το κάθε κράτος έχει την υποχρέωση να προσδιορίσει, να προστατεύσει, να συντηρήσει και να μεταβιβάσει στις επόμενες γενιές την πολιτιστική κληρονομιά που βρίσκεται εντός των εθνικών ορίων. Είναι δεδομένο ότι υπάρχει πλήρης αναγνώριση της εθνικής κυριαρχίας των κρατών όσον αφορά τα αγαθά που βρίσκονται στο έδαφος τους, παράλληλα όμως αναγνωρίζεται ότι τα συγκεκριμένα αγαθά αποτελούν παγκόσμια κληρονομιά και για αυτό υπάρχει

υποχρέωση και της διεθνούς κοινότητας για την συντήρηση και την προστασία τους πράγμα το οποίο αντιλαμβάνεται και φαίνεται μέσω των Συμβάσεων που έχουν υπογραφεί χωρίς αυτό βέβαια να αποκλείει το γεγονός ότι υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης (Γεωργιάδης, 2006).

Η απόλυτη θεσμική προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, είτε ως υποχρέωσης του κράτους, είτε ως συλλογικού δικαιώματος, είτε τέλος ως ατομικού δικαιώματος δεν είναι αρκετή εάν δεν συνοδεύεται από την αναγνώριση της από το διεθνές δίκαιο. Το Διεθνές Δίκαιο και κατ' επέκταση οι εθνικοί και διεθνείς φορείς έχουν κάνει διαδοχικά βήματα όσον αφορά την αποτελεσματικότητα της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς, αρχής γενομένης με τη Σύμβαση της UNESCO και στη συνέχεια με τη Σύμβαση UNIDROIT και με διάφορες άλλες Συμβάσεις. Το διεθνές δίκαιο ακολουθεί το εθνικό δίκαιο στην τήρηση της αρχής του σεβασμού της ιστορικής μνήμης και εθνικής ταυτότητας, όπως αυτή πραγματώνεται σε σχέση με την τήρηση των αρχαιολογικών θησαυρών στη χώρα καταγωγής τους, δυστυχώς όμως δεν φαίνεται να παρακολουθεί το εθνικό δίκαιο στην εδραίωση μιας γενικότερης αξίωσης επαναπατρισμού των χαμένων θησαυρών. Οι διεθνείς φορείς καταδικάζουν την κλοπή ή την παράνομη εξαγωγή πολιτιστικών αγαθών από την χώρα καταγωγής τους και σε μεγάλο βαθμό έχουν διευκολύνει τις διαδικασίες αναζήτησης αυτών των αγαθών από το κράτος καταγωγής (Αντωνίου, 2004).

Φαίνεται λοιπόν ξεκάθαρα ότι η προσφορά τόσο των τοπικών όσο και των διεθνών φορέων είναι ανεκτίμητης αξίας. Μέσα από τις προσπάθειες που καταβάλλουν και οι δύο αυτοί φορείς επιτυγχάνεται σε κάποιο βαθμό η καταπολέμηση ενός αριθμού αδικημάτων ενάντια στην πολιτιστική κληρονομιά της κάθε χώρας. Επιπλέον οι Συμβάσεις και οι συνθήκες οι οποίες έχουν υπογραφεί κατά διαστήματα μόνο θετικά αποτελέσματα μπορούσαν να προσφέρουν παρόλα τα κενά και τις ελλείψεις που είχαν. Θεωρώ ότι το έργο τους θα μπορούσε να γίνει ακόμη αποτελεσματικότερο αν μεταδιδόταν σε όλους τους πολίτες ο βαθμός της αξίας και της σημαντικότητας των αρχαιοτήτων της χώρας τους αλλά και του κόσμου ολόκληρου.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Εν κατακλείδι φαίνεται ξεκάθαρα ότι η πολιτιστική κληρονομιά διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην διαμόρφωση της εθνικής ταυτότητας της Κύπρου αλλά και όλων των λαών καθώς θεωρείται το κληροδότημα των παλαιότερων γενεών στις μελλοντικές. Ο πολιτισμός αποτελεί έκφραση και θεμελιώδες στοιχείο της ταυτότητας ενός λαού και ένα από τα πιο επικίνδυνα είδη εγκλήματος που αντιμετωπίζει ο σημερινός κόσμος είναι η παράνομη εμπορία και διακίνηση των πολιτιστικών αγαθών. Αυτή η μορφή εγκληματικότητας, τα τελευταία 20 χρόνια είναι ευρέως δραστηριοποιημένη σε διεθνές επίπεδο ενώ μεγάλες ποσότητες πολιτιστικών και θρησκευτικών τεχνημάτων σε όλο τον κόσμο υπόκεινται σε καταστροφή, λεηλασία, φθορά και κλοπή. Η προστασία της φυσικής κληρονομιάς απαιτεί τη κινητοποίηση όλων των δυνάμεων που δρουν σε τοπικό, κρατικό και διεθνές επίπεδο. Σημαντικό παράγοντα στην προσπάθεια αυτή αποτελεί τόσο η υποστήριξη από τον τοπικό πληθυσμό όσο και από τον διεθνή παράγοντα.

Η παράνομη διακίνηση πολιτιστικής κληρονομιάς, είναι ένα διεθνές «αναίμακτο» έγκλημα από το οποίο υποφέρουν πάρα πολλές χώρες, μεταξύ των οποίων και η Κύπρος, κυρίως μετά την Τουρκική εισβολή του 1974. Πρόκειται για μια μάλιστα που πλήττει, τόσο τις χώρες προέλευσης, όσο και τις χώρες διέλευσης και τελικού προορισμού των κλεμμένων έργων. Η Κύπρος είναι θύμα αυτής της μορφής του εγκλήματος ζώντας έντονα την απώλεια του Πολιτισμού της. Είναι αναγκαίο να προστατευθεί η πολιτιστική κληρονομιά κάθε Έθνους αφενός γιατί είναι μέρος της Πολιτιστικής Κληρονομιάς της ανθρωπότητας και αφετέρου για να διατηρηθεί η ιστορία και ο Πολιτισμός για το όφελος των μελλοντικών γενεών. Η διατήρηση, η ανάδειξη και η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς αποτελεί καθήκον όλων απέναντι στις επόμενες γενεές οι οποίες αξίζει να γνωρίσουν τις ρίζες και την ταυτότητα τους. Οι σύγχρονες κοινωνίες οφείλουν σήμερα να στηριχθούν στο αξιακό απόθεμα της πολιτιστικής κληρονομιάς γιατί αυτή είναι το κλειδί για ισχυρές και ανθεκτικές κοινωνίες.

Σήμερα όλο και περισσότερες εταιρείες ερευνών ασχολούνται με την διεξαγωγή ερευνών σχετικά με την προστασία και προώθηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, στο πλαίσιο των στρατηγικών τους περί εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Υπάρχει ένα ευρύ φάσμα σχετικών παραδειγμάτων εταιρειών, από διαφορετικούς επιχειρηματικούς κλάδους, που συμβάλλουν στη διατήρηση και προβολή της τέχνης και του πολιτισμού. Ήδη υπάρχουσες έρευνες έχουν σαν αντικείμενο την κοινωνική ευθύνη και τον

αντίκτυπό της προς την πολιτιστική κληρονομιά. Μέσα από τις διάφορες έρευνες μπορεί να γίνουν αντιληπτοί οι λόγοι ύπαρξης της αρχαιοκαπηλίας και οι τρόποι αντιμετώπισης τους, είναι ένα χρήσιμο μέσο με το οποίο μπορεί να εξαχθούν συμπεράσματα για επίλυση του προβλήματος της κατάχρησης, κλοπής και σύλησης αρχαίων αγαθών. Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία που παρουσιάστηκαν πιο πάνω όσον αφορά το σύνολο των υποθέσεων που αφορούν αδικήματα κατά της Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Κύπρου όπου το αδίκημα διαπράχθηκε εντός ή εκτός Κύπρου φαίνεται ότι κατά το έτος 2020 έχουν μειωθεί σε σχέση με το 2018 και 2019. Ευελπιστούμε λοιπόν ότι θα συνεχιστεί η μείωση αυτή και ότι σε κάποια στιγμή θα σταματήσει να διαπράττεται αυτό το τόσο σοβαρό έγκλημα ενάντια στην ίδια την ιστορία των λαών.

Συνοψίζοντας η αρχαιοκαπηλία είναι μία τακτική πολιτιστικής και κοινωνικής εξαθλίωσης ενός λαού και αλλοίωσης των εθνικών ταυτοτήτων και της συνοχής της πολιτιστικής κληρονομιάς. Με τα όσα αναφέρθηκαν πιο πάνω φαίνεται η ανεκτίμητη αξία των αρχαιοτήτων της Κύπρου αλλά ταυτόχρονα φαίνεται και η καταπάτηση του δικαιώματος του λαού του νησιού να γνωρίσει μέσα από αυτές την ιστορία και τον πολιτισμό του χάρη στην αδίστακτη συμπεριφορά των αρχαιοκάπηλων. Παρόλα αυτά είμαι της άποψης ότι με τα Κυπριακή Δημοκρατία καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια για την προστασία και τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και των αρχαιοτήτων της με σύμμαχο την διεθνή κοινότητα η οποία δείχνει μεγάλη ευαισθησία στο θέμα του σεβασμού της πολιτιστικής κληρονομιάς σε όλο τον κόσμο μέσω των συμβάσεων και της επιστροφής των αντικειμένων πολιτιστικής κληρονομιάς στους νόμιμους ιδιοκτήτες.

Γίνεται ένας συνεχής αγώνας με στόχο την προστασία των αρχαιοτήτων και την μείωση της αρχαιοκαπηλίας ο οποίος περιλαμβάνεται σε πέντε γραμμές στα Απομνημονεύματα Μακρυγιάννη (Β' 303) : «Είχα δυο αγάλματα, μια γυναίκα κι ένα βασιλόπουλο, ατόφια –φαίνονταν οι φλέβες, τόση εντέλειαν είχαν. Όταν χάλασαν τον Πόρο, τα χαν πάρει κάτι στρατιώτες, και στ' Άργος θα τα πουλούσαν κάτι Ευρωπαίων χίλια τάλαρα γύρευαν [...] Πήρα τους στρατιώτες, τους μίλησα : Αυτά, και δέκα χιλιάδες τάλαρα να σας δώσουνε, να μην το καταδεχτείτε να βγουν από την πατρίδα μας. Γι' αυτά πολεμήσαμε!»

Βιβλιογραφίες/Αναφορές

Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία

- Αντωνίου Θ. (2004) – *Η ανάπτυξη της εθνικής πολιτιστικής ταυτότητας υπό το πρίσμα του ισχύοντος Συντάγματος και του κοινοτικού δικαίου* (Αθήνα – Θεσσαλονίκη : Εκδόσεις Σάκκουλα)
- Αποστολίδης, Α. (2006) *Αρχαιοκαπηλεία και εμπόριο Αρχαιοτήτων. Μουσεία, έμποροι τέχνης, οίκοι δημοπρασιών, ιδιωτικές συλλογές.* (Εκδόσεις: Άγρα)
- Αστυνομία Κύπρου – Συνέντευξη από τον Υπεύθυνο του Γραφείου Καταπολέμησης Παράνομης Κατοχής και Διακίνησης Αρχαιοτήτων Υπαστυνόμο Μ. Γαβριηλίδης ,(19/03/2021)
- Βασιλειάδης Ν., & Μπουτσιουκη Σ., (2015). *Πολιτιστική Διπλωματία. Ελληνικές και Διεθνείς διαστάσεις. Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα.* (Έκδοση ebook:ΣΕΑΒ ΚΑΛΛΙΠΟΣ)
- Βουδούρη Δ., & Στρατή Α. (1999), *Η προστασία της Πολιτιστικής Κληρονομιάς Σε Διεθνές και Ευρωπαϊκό επίπεδο. Ινστιτούτο Συνταγματικών Ερευνών. Κείμενα Δημοσίου Δικαίου.* (Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα)
- Γαριβάλδης Ι. , (2013) - Τα αρχαία ευρήματα της Κύπρου (www.mnimes.org)
- Γεωργιάδης Α. (2006) - *Προστασία πολιτισμικών αγαθών* (Αθήνα-Θεσσαλονίκη: εκδόσεις Σάκκουλα) (σελίδες 37-42: κεφάλαιο Βασιλακάκης, Ε. Η διεθνής προστασία των πολιτιστικών αγαθών)
- Γεωργιάδου Τ. ,(2016) – *Προστατεύουμε την πολιτιστική μας κληρονομιά.* (Αθήνα :Εκδόσεις Σαΐτα)
- Γόγος. Στ. (2017) -*Όλα τα μνημεία της Unesco στην Κύπρο- Οι σημαντικότεροι αρχαιολογικοί χώροι της Κύπρου*
- Δημοσθένους, Δ. (2005) - *Εκκλησίες της Κατεχόμενης Κύπρου.* (Κέντρο Μελετών της Ιεράς Μονής Κύκκου, Λευκωσία)
- Επιτροπή για την Προστασία της Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Κύπρου,(1999)- *Κύπρος: Η Ληλασία ενός Πολιτισμού. Βουλή των Ελλήνων.*
- Εφημερίδα Φιλελεύθερος (2017). *Πολιτιστική Κληρονομιά – Στο επίκεντρο η Σύμβαση της Λευκωσίας*

- Ζερβάκη Α. (2010). *Η έννοια της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς της ανθρωπότητας: Η συμβολή της UNESCO* (Εκδόσεις Σάκκουλας. Αθήνα)
- Καραγιώργης, Βάσος (1990) *Το ίδρυμα Α.Γ. Λεβέντη και η πολιτιστική κληρονομιά της Κύπρου*. Αθήνα (Εκδοση Ίδρυμα Λεβέντη)
- Καραγιώργης, Βάσος (2002) *Κύπρος, το σταυροδρόμι της Ανατολικής Μεσογείου 1600-500 π.χ.* (Εκδόσεις Καπόν, Αθήνα)
- Κουπαράνης Π. (2018)- *Ο αγώνας της Κύπρου για τον επαναπατρισμό αρχαιοτήτων*(www.dm.com)
- Μιλτιάδου Μ. (2012) - *Ένας πολιτισμός χάνεται. Καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς στην κατεχόμενη Κύπρο*. Λευκωσία
- Μπουτσιούκη Σ. (2015)– *Η πολυμερής Πολιτιστική Διπλωματία. Διεθνείς Οργανισμοί και Διεθνείς Συλλογικές Πρωτοβουλίες*
- Μυλωνόπουλος Δ. (2017)- *Η Διεθνής προστασία της Παγκόσμιας Φυσικής Κληρονομιάς σε περίοδο Εχθροπραξιών*
- Σολωμίδου – Ιερωνυμίδου Μ. (2012) – *Προστασία Πολιτιστικών Αγαθών σε περίπτωση Ένοπλης Σύρραξης*
- Σοφοκλέους, Σ. (2001) *Περιβαλλοντική και πολιτιστική κληρονομιά της Κύπρου διάσωση, συντήρηση, πρόληψη*. Λευκωσία: Κέντρο Πολιτιστικής Κληρονομιάς (Call No: DS54.35.S66.2001 Βιβλιοθήκη Αρχαιολογίας) Πανεπιστημίου Κύπρου
- Τμήμα Αρχαιοτήτων - *Κατάλογος αρχαίων Μνημείων - Υπουργείο Μεταφορών Επικοινωνιών και Έργων* (2019)
- Χριστοφιλόπουλος, Δ. (2005) *Προστασία πολιτιστικών αγαθών*. Αθήνα: Π.Ν. Σάκκουλας (Call No: ΚΚΕ3183.h75.2005 Κεντρική βιβλιοθήκη)

Αγγλόγλωσση Βιβλιογραφία

- *Dikaios P. , (1969 and 1971) - Egkomi: Excavations 1948 - 1958. Vols I - III. Mainz*
- *Hilgert M. (2017) – Γιατί ο πολιτισμός έχει σημασία,, προάγοντας την ταυτότητα μέσω της πολιτιστικής κληρονομιάς*
- *Jansen M. , (2005) - Cyprus after the 1974 Turkish Invasion, University of Minnesota.*
- *Karagiorgis V. ,(2000) - Ancient Art from Cyprus : The Cesnola Collection (New York: The metropolitan Museum of Art)*
- *Kline Th.R. ,(2014) - Protecting the Cultural Property of Cyprus, Now and in the Future: Opportunities for Broader Collaboration*
- *Marangou A., (2000) - Life and Deeds: The Consul Luigi Palma di Cesnola, 1832-1904, Nicosia, Cultural Centre of Popular Bank Group*
- *Pilides D. & McCarthy A. (2014), Protecting the Cultural Heritage of Cyprus: Joining Efforts in Preventing the Illicit Trafficking of Cultural Heritage, Department of Antiquities, Nicosia.*
- *Sidorsky E. (2010) – The 1995 UNIDROIT Convention on Stolen or Illegally Exported Cultural Objects :The Role of International Arbitration*